ANALIZA STANJA IN AKCIJSKI NAČRT REJE DROBNICE NA OBMOČJU LAS DOLENJSKA IN BELA KRAJINA

Izvajalec:

Razvojni center Novo mesto, Svetovanje in razvoj, d.o.o.

Novo mesto, november 2018

Naslov celotne naloge:	ANALIZA STANJA IN AKCIJSKI NAČRT REJE DROBNICE NA OBMOČJU LAS DOLENJSKA IN BELA KRAJINA
Naročnik:	LAS DOLENJSKA IN BELA KRAJINA
Izvajalec:	RAZVOJNI CENTER NOVO MESTO d.o.o. Podbreznik 15, 8000 Novo mesto
Strokovna skupina:	Jožica Povše, Razvojni center Novo mesto Anja Jakše, Razvojni center Novo mesto Miljana Balaban, Razvojni center Novo mesto Tjaša Kump Murn, Razvojni center Novo mesto Simon Kovačič, Razvojni center Novo mesto Aleksandra Pavlič, Razvojni center Novo mesto Gregor Jevšček, RIC Bela krajina Boris Grabrijan, KP Kolpa Tončka Jankovič, KP Kolpa Andrej Kastelic, KGZ OE Novo mesto Zdenka Kramar, KGZ OE Novo mesto Mojca Črnič, Občina Črnomelj Iva Konda, Občina Semič
Direktor:	Franci Bratkovič, univ. dipl. ekon.

KAZALO VSEBINE:

1 ANALIZA STANJA 5

1.1 Analiza stanja na področju reje drobnice 5

1.1.1 Starost rejcev drobnice 6

1.1.2 Kontrola porekla proizvodnje 6

1.1.3 Usmeritev proizvodnje 7

1.1.4 Usmeritev v rejo pasme 7

1.1.5 Površine kmetij 8

1.1.6 Osnovna proizvodnja, glavna proizvodnja 8

1.1.7 Prodaja proizvodov 9

1.1.8 Najpomembnejši dejavniki za povečanje proizvodnje 10

1.1.9 Izobraževanje 10

1.1.10 Napadi zveri 10

1.1.11 Zaključki rejci drobnice 11

1.2 Analiza stanja na področju uporabe mesa in mleka drobnice 12

1.2.1 Umeščanje produktov drobnice v jedilnike gostinskih obratov 12

1.2.2 Spodbude za umeščanje izdelkov iz drobnice v jedilnike gostincev 12

1.2.3 Zaključki uporaba mesa in drobnice 13

2 STATISTIKA - DROBNICA V ŠTEVILKAH 14

2.1 Drobnica v številkah 14

2.2 Seznam reje po rejcih 14

3 PODPORNO OKOLJE NA NACIONALNI, REGIJISKI IN LOKALNI RAVNI 15

3.1 Spodbude lokalnih skupnosti 15

3.2 Društvo rejcev drobnice 16

3.3 KGZS - Zavod Novo mesto 16

4 PROJEKTI NA PODROČJU DROBNICE 18

4.1 Programsko obdobje 2007 – 2013 18

4.2 Programsko obdobje 2014 - 2020 19

4.3 Rokodelstvo kot priložnost 20

5 PRIREDITEV NA TEMO DROBNICE KOT TURISTIČNA ZANIMIVOST 21

5.1 Društvo rejcev drobnice - Vsakoletna razstava ovc in koz 21

5.2 Križevo - pastirski praznik v Beli krajini 21

5.3 Jesenska zgodba v Beli krajini 21

5.4 Ostale prireditve in aktivnosti 21

6 PREPOZNANI POTENCIALI ZA NADALJNJO REJO DROBNICE 23

7 AKCIJSKI NAČRT ZA NADALJNJI RAZVOJ DROBNICE NA OBMOČJU BELE KRAJINE 25

7.1 SWOT analiza na področju drobnice 25
7.2 Identifikacija razvojnih potreb in možnosti za rejo drobnice 27
7.3 Specifični cilji na področju drobnice 29
7.4 Ukrepi za dosego ciljev v panogi reje drobnice 30
7.5 Intervencijska logika znotraj ciljev 35
8 SPODBUDE ZA NADALJNJI RAZVOJ DROBNICE 42
8.1 Spodbude na lokalnem nivoju 42
8.2 Strategija lokalnega razvoja LAS DBK 43
8.3 Program razvoj podeželja 2014 – 2020 44

1 ANALIZA STANJA

V Beli krajini je okoli dvesto rejcev drobnice, ki redijo 10.000 ovc, na leto pa vzredijo okoli 15.000 jagenjčkov. Sliši se veliko, a je še vedno premalo za potrebe Belokranjcev. Za lastne potrebe, pa tudi potrebe gostincev kupujejo jagenjčke celo na Kočevskem, Primorskem, Gorenjskem.

Belokranjskih rejcev, ki so usmerjeni v mlečno predelavo, je v Beli krajini malo, to so predvsem turistične kmetije.

Število drobnice v Beli krajini se ne spreminja in je že več kot desetletje stabilno. A v zadnjem času se vendarle pojavljajo novi rejci. Kmetje opuščajo rejo bikov in kupijo čredo 20 ali 25 ovc, ki so bistveno enostavnejše za rejo. Prevladuje avtohtona pasma belokranjske pramenke, povečati jo želijo na vsaj 70 odstotkov veh belokranjih ovc. Pasma ovce je prilagojena za bivanje na kraškem območju, meso je najboljše, okusnejše in tudi izkoristek mesa pri jagenjčku je visok, saj ima zelo drobne kosti, medtem ko imajo npr. solčavska in druge pasme debele kosti.

Izkoristek volne pri belokranjski pramenki je slab in predstavlja čisti višek. Volna belokranjske pramenke in tudi drugih slovenskih pasem ni visoke kvalitete, da bi bila lahko uporabna za nadaljnjo predelavo. Večina rejcev bi jo najraje zažgala. V Beli krajini nihče ne odkupuje volne, tudi malo je ljudi, ki iz volne sploh kaj delajo, le redki še pletejo nogavice, izdelujejo polstenje (filc). Nekaj volne odkupuje podjetje Soven, ki dvakrat na leto odkupuje volno in jo predela. Eno striženje ovce pomeni kilogram in pol do dva kilograma volne. Vendar se tudi na tem področju premika, saj se lahko volna uporabi kot zastirka na njivi, volna počasi trohni in je odlično gnojilo in rahlja zemljo.

1.1 Analiza stanja na področju reje drobnice

V anketo je bilo vključenih 19 rejcev drobnice, kar predstavlja 10 % vseh rejcev na območju Bele krajine. Večina anketiranih rejcev je iz občine Črnomelj, manj jih je iz Semiča, iz Metlike pa je le eden, saj očitno na tem območju ovčereja ni tako prisotna. Ankete so izvedene direktno – osebno, na osnovi pogovora z rejci.

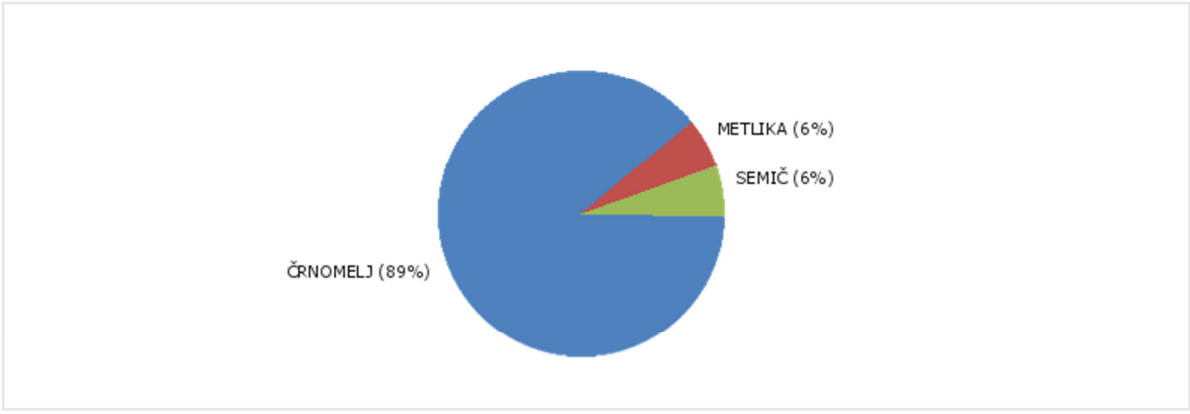

Vključeni kraji: Fučkovci, Rim, Miliči, Štrekljevec, Mala SEloa, Preloka. Purga, Velka Sela, Radovica, Marindol, Stari trg, Groblje, Purga Črnomelj, Adlešiči, Tribuče, Semič, Zilje, Male Seča.

1.1.1 Starost rejcev drobnice

Največ rejcev drobnice se umešča v starostni skupini 41 do 50 let in 61 do 70 let. Vzrok je v gospodarski krizi, ki je zajela to območje po prenehanju poslovanja večjih gospodarskih družb, pred 20 leti in več (Beti, Danfos…) in so nekateri našli svojo priložnost tudi v gojenju drobnice. V starostni skupini 20–30 let jih je manj, kar je pogojeno z zboljšanjem gospodarskem situacije (Akrapovič). Spodbudno pa je dejstvo, da se število rejcev povečuje, tudi med mladimi, saj je ena izmed vej turizma, ki je na tem območju zelo prisoten, tudi kulinarika, zato se veliko turističnih kmetij odloča za lastno proizvodnjo.

Tabela 1: V katero starostno skupino spadajo

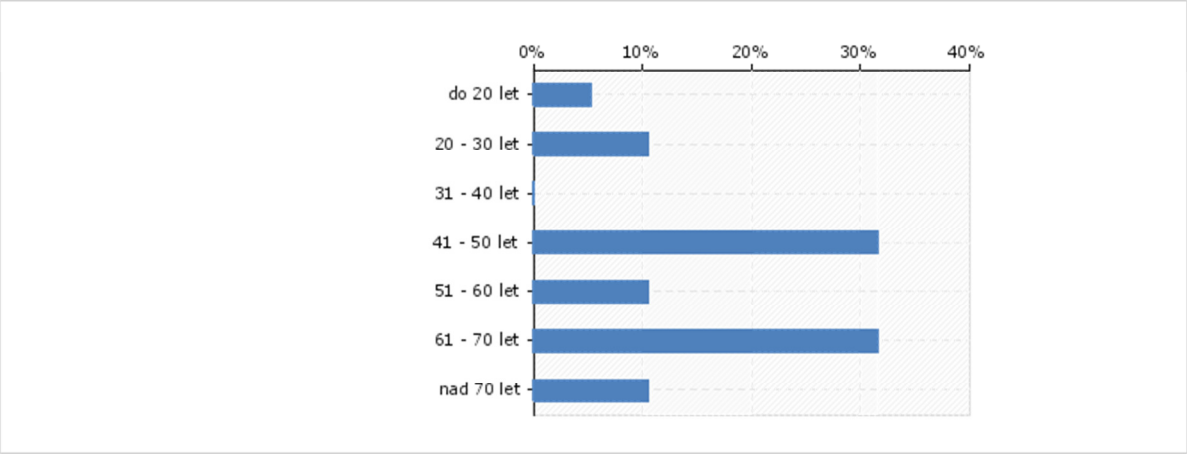

1.1.2 Kontrola porekla proizvodnje

Certifikat kontrole proizvodnje ime skoraj 60 % rejcev drobnice, kar je razumljivo, saj se večina rejcev z mesom oskrbuje gostinske obrate ali pa uporabijo meso na svojih turističnih kmetijah. Certificirani niso le – tisti rejci drobnice z manjšo čredo do 10 glav drobnice, ki redijo drobnico za uporabo v lastnih gospodinjstvih.

Tabela 2: Kontrola porekla proizvodnje

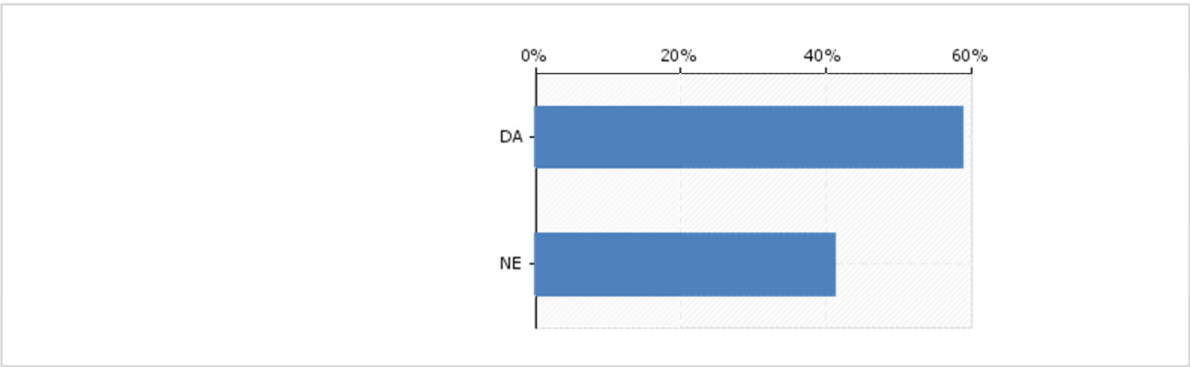

1.1.3 Usmeritev proizvodnje

Glede na to, da je večina rejcev usmerjenih v rejo belokranjske pramenke, ki je znana po kvalitetnem mesu in tudi izkoristek mesa je največji, je razumljivo, da je večina pridelovalcev usmerjenih v mesno pridelavo. Postopoma se razvija tudi mlečna predelava. Trije rejci že imajo mlečno predelavo. Izdelujejo ovčje sire in tudi jogurte. To so predvsem turistične kmetije, najdejo pa se tudi posamezniki. Volna v večini primerov predstavlja odpad, zaradi slabše kvalitete je izkoristek zelo slab. V zadnjem času pa se povečuje njena uporaba v kmetijske namene, predvsem kot zastirka v ekološkem kmetijstvu. Volna ne obremenjuje okolja, saj zaradi svojega počasnega trohnenja in rahljanja zemlje predstavlja odlično gnojilo.

Tabela 3: Usmeritev

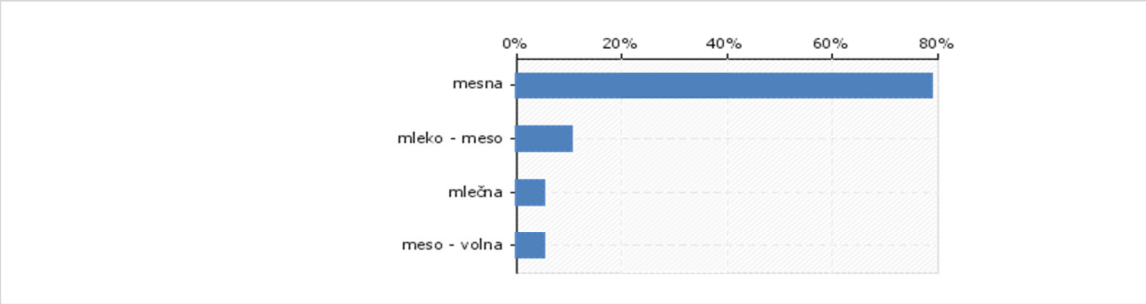

Oplemenjena jezersko sočavska ovca je slovenska tradicionalna pasma ovce in je med vsemi pasmami v Sloveniji najbolj prisotna. Je tip ovce, ki je primeren za intenzivno rejo za prirejo mesa – predvsem za jagnjetino. Na drugem mestu se umešča gojenje belokranjske pramenke, ki je na tem območju avtohtona pasme ovce. Ovce vrste belokranjske pramenke so sezonsko poliestrične, torej jagnjijo le enkrat letno, spomladi. Jezerko sočavske ovce so celoletno poliestrične, zaradi tega so tudi pri rejcih priljubljenejša sorta.

1.1.4 Usmeritev v rejo pasme

Največ rejcev se umešča v skupino z rejo 11 do 30 plemenic v tropu, iz česar je razvidno, da reja drobnice ni prevladujoča dejavnost na kmetijah, ampak zgolj kot dodatek k ostalim dejavnostim. Na osnovi izdelanih ocen kakih 80 % belokranjskih ovčerejcev redi živali za lastno preskrbo in za prijatelje, le delno za prodajo. Poleg teh pa je še deseterica večjih rejcev, ki redi po 200 do 300 ovac in dela za trg.

Tabela 4: Zakaj ste se odločili za ovce/koze te pasme

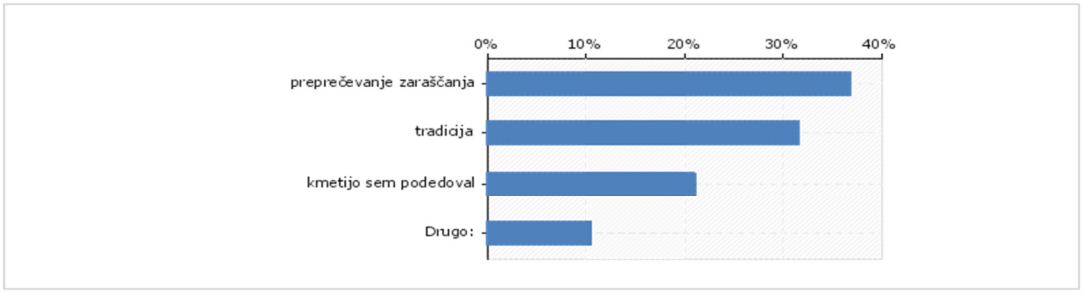

1.1.5 Površine kmetij

Glede na relief kmetijskih površin, ima Bela krajina še velik potencial v reji drobnice. Z ukinjanjem reje krav molznic in tudi bikov, se je večina odločila rejo drobnice. Zaradi hribovitega območja, vsi tereni niso primerni za košnjo za ovčjo pašo pa so. Za nadaljnji razvoj drobnice sta primerni viniško in adlešiško območje, od Marindola do Preloke, kjer ni toliko njivskih površin, pa tudi teren ni primeren za traktorsko obdelavo.

Tabela 5: Površine kmetij

Koliko ha kmetijskih površin obsega kmetija?
Od skupnih kmetijskih površin

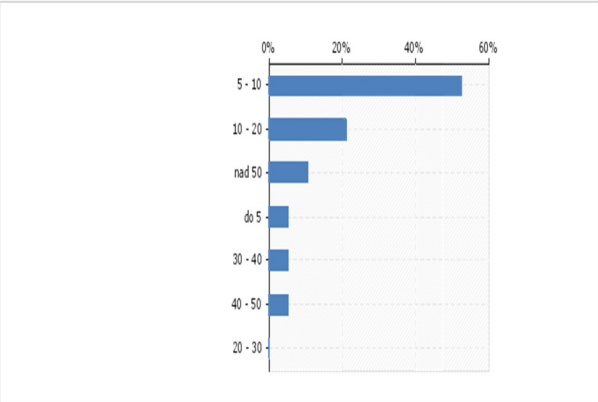

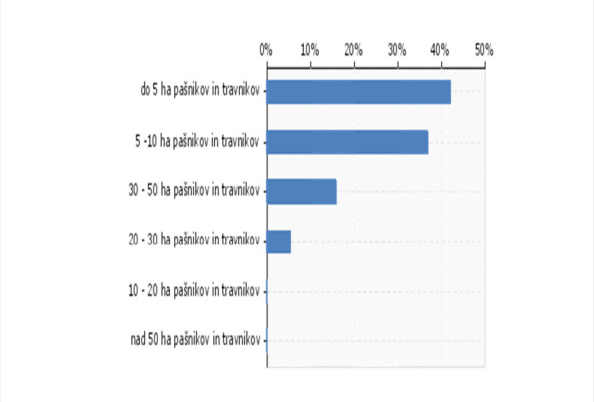

1.1.6 Osnovna proizvodnja, glavna proizvodnja

Za Belo krajino tudi zaradi razgibanega, hribovskega terena so značilne manjše kmetije. Razdrobljenost zemljišča je velika, zato tudi ne preseneča podatek, da večina kmetij razpolaga z zemljiščem v obsegu 10 do 20 ha in od tega je večina pašnikov in travnikov. Zaradi majhnih parel, imajo rejci, v najemu tudi zemljišča sosednjih kmetij. Območje je tipično hribovsko, planinskih pašnikov na tem območju ni.

Tabela 6: Kaj je vaša osnovna proizvodnja, glavna proizvodnja

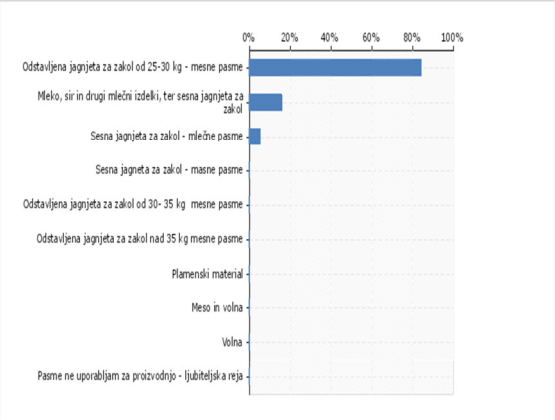

Glede na relief kmetijskih površin, pa tudi glede na to, da je Bela krajina postaja turistično vse bolj zanimiva destinacija, tudi z vidika kulinarike, je realno pričakovati, da ima reje drobnice velik potencial, zato tudi ne preseneča podatek, da je reja drobnice v porastu. Še vedno kot glavni proizvodni artikel ostaja meso – odstavljena jagnjeta za zakol od 25–30 kg, povečuje pa se tudi izdelava mlečnih izdelkov.

1.1.7 Prodaja proizvodov

Večino izdelkov rejci prodajo na domačih kmetijah. Zaradi neurejenega trga rejci jagenjčke ponujajo le omejen čas v letu. Največja ponudba je aprila in maja, ko še ni velikega povpraševanja, julija in avgusta, ko se povpraševanje poveča, pa ponudbe skoraj ni več. Rejci bodo morali premisliti o sezonskem pripustu, s tem bodo porazdelili jagnjitvije na daljši čas in jih načrtovali, ko je povpraševanje največje. Ugotavljajo tudi, da bodo rejci ustvarili več s konfekcioniranjem jagnječjega mesa, saj bodo po kosu (za razsekano meso) dosegli višjo ceno. Nujno bi bilo sodelovanje z Zadrugami, a prej bi morali rejci zagotoviti stalno dobavo jagnjeti.

Tabela 7: Prodaja proizvodov

Proizvode prodajam (n = 19)

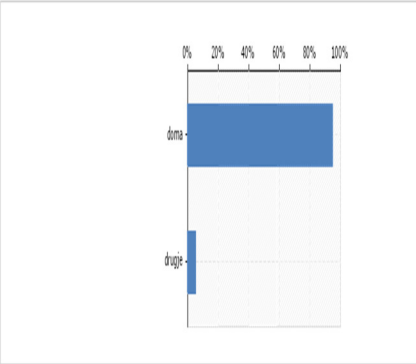

Ali imate s prodajo težave?

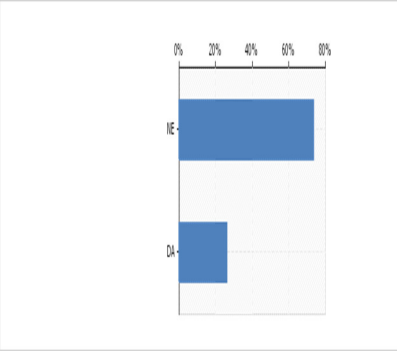

Iz danih odgovorov je razvidno, da rejci premalo poznajo slovenski trg in slovenskega potrošnika. Velika večina pa se jih zaveda, da bo potrebno več energije vložiti v ozaveščanje kupcev, preko elektronskih, pa tudi tiskanih medijev.

1.1.8 Najpomembnejši dejavniki za povečanje proizvodnje

Kot najpomembnejši dejavniki na področju proizvodnje kmetije/mesa/mleka in volne drobnice so našteti:

KMETIJE
- zagotovljen mlad prevzemnik kmetije,
- zmanjševanje vhodnih stroškov za krmo,
- več investicijskih podpor za ograje, zgradbe, opremo,
- manj zahtevna birokracija za pridobivanje sredstev,

MESO:
- doseganje višjih odkupnih cen mesa na trgu,
- ponudba mesa drobnice gostincem in obratom družbene prehrane šole, bolnišnice, vojašnice,
- urejen trg za meso drobnice.

MLEKO:
- lastna blagovna znamka in logotip drobnice.

OVČJA VOLNA:
- večja organiziranost odkupa volne na terenu,
- odprtje lokalnih zbirnih centrov za ovčjo volno,

postopki za predelavo manj kakovostne volne – kompostiranje, zastirka, delavnica s prikazi.

Tabela 8: Kateri so po vašem mnenju najpomembnejši dejavniki, ki bi lahko vplivali na povečanje proizvodnje na kmetiji8? 1 - ni pomembno 3 - srednje pomembno 5 - zelo pomemebnoKMETIJA (n = 19)

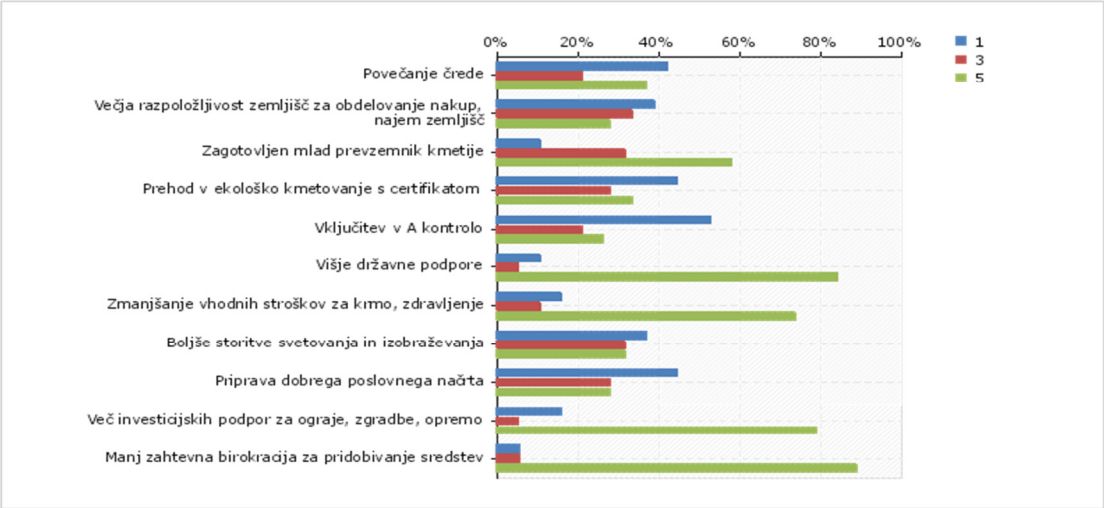

1.1.9 Izobraževanje

Iz izdelane ankete za izvedbo potrebnih izobraževanj na področju mesa/mleka in volne, je razvidno da je na področju:
- MESA DROBNICE potreba po izobraževanju o pripravi jedi iz mesa drobnice,
- MLEKA potreba po delavnicah o izdelavi sirov in drugih izdelkov v praski,
- VOLNE potreba po delavnica o uporabi ovčje volne v kmetijstvu.

1.1.10 Napadi zveri

Napadi divjih zveri na drobnico v Beli krajini obstajajo, vendar so trenutno še obvladljivi. Večina rejcev svojo čredo vsak večer zganja v hlev in kontrolira svojo čredo. Iz pregleda občinskih proračunov ni bilo razbrati, da imajo občine v proračunih rezervirana posebna sredstva za izplačilo odškodnin zaradi divjadi.

1.1.11 Zaključki rejci drobnice

	ZAKLJUČKI
Z1	Največ rejcev je v starostni skupini 40 do 70 let, med mlajšimi je rejcev le 10 %.
Z2	Večina rejcev je vključenih v sisteme kontrole, kar je nujno potrebno, če želijo meso drobnice prodajati na trgu.
Z3	Na območju Bele krajine je reja drobnice usmerjena za prodajo mesa, manj je prisotna mlečna proizvodnja in izdelava mlečnih izdelkov.
Z4	Kljub temu, da je belokranjska pramenka avtohtona pasme ovc na območju Bele krajine, jo prehiteva reja jezersko sočavske ovce, ki je bolj primerna za intenzivno rejo za prirejo mesa.
Z5	Pri rejcih drobnice so prisotni predvsem manjši tropi do 20 glav drobnice, vendar pa se povečuje število rejcev drobnice do 30 glav drobnice, ki je ekonomsko ugodnejša.
Z6	Preprečevanje zaraščanja površin je še vedno eden najpogostejših vzrokov, zaradi katerega se kmeti na odločajo za rejo drobnice.
Z7	Zaradi razgibanega terena so za Belo krajino značilne manjše kmetije z obsegom zemljišča 10-20 ha, veliko rejcev pa ima za gojenje drobnice v najemu tudi sosednje pašnike.
Z8	Velikost tropov se bo v naslednjih letih povečevala, večji tropi do in več kot 30 glav drobnice so trženjsko zanimivejši.
Z9	Meso drobnice je še vedno najzanimivejši tržni produkt, izdelava mlečnih izdelkov občutno zaostaja, volna je le stranski produkt, ki tržno ni zanimiv.
Z10	Meso drobnice na prodajnih policah večjih trgovskih sistemov, pa tudi mesnic ni zaslediti, večino mesa drobnice, pa tudi ostalih izdelkov se proda na kmetijah, neposredno pri rejcih samih.
Z11	Kot ostali produkti z območja Bele krajine, tudi meso drobnice nima lastne blagovne znamke, s katerim bi proizvajalci lahko dokazovali geografsko poreklo mesa.
Z12	Meso drobnice je občutno podcenjeno, zato se tudi rejci ne odločajo za rejo. Zaradi neurejenih cenovnih razmerij, rejci ne dosegajo dobičkov.
Z13	Trenutno sta ponudba in povpraševanje po mesu in izdelkih drobnice izenačena, ker ne pomeni, da povpraševanje ni mogoče povečati, rezultat izhaja iz dejstva, da večina rejcev redi drobnico za znanega kupca.
Z14	Rejci drobnice premalo poznajo potreb sodobnega potrošnika in tudi načina koko spodbuditi prodajo in se jim s tem približati.
Z15	Najpomembnejši dejavniki za povečanje reje drobnice so: višja odkupna cena mesa; večje in bolj organizirano povpraševanje gostincev in javnih zavodov, lastna blagovna znamka, spodbude za vlaganje v zgradbe, opremo. Predlagane pa so bile tudi subvencije za rejo drobnice.
Z16	Izobraževanje je nujno potrebno, v smeri priprave jedi iz mesa drobnice, izdelave mlečnih izdelkov in o uporabi volne v kmetijske namene.
Z17	Napadi divjih zveri so na območju Bele krajine prisotni, vendar se jih večina rejcev ubrani s z vsakodnevno kontrolo na pašnikih.
Z18	Glede na to to, da je volna večino odpadni material, je potrebno organizirati odkup in izobraziti potencialne uporabnike npr. kmete o učinkovitosti uporabe volne v kmetijstvu.

1.2 Analiza stanja na področju uporabe mesa in mleka drobnice

1.2.1 Umeščanje produktov drobnice v jedilnike gostinskih obratov

Anketa je izdelana na osnovi analize v sedmih gostinskih obratih. Odgovarjali so na vprašanja o vključevanju mesa in mlečnih izdelkov drobnice v svoj jedilniku.

Iz ankete je razvidno, da večina gostincev meso drobnice redno uvršča v jedilnike. Najpogosteje se na jedilnik umeščajo tradicionalne jedi, kot so hladne predjedi, ragu pečenke, pečena rebrca, pečen jagenjček. Meso drobnice umeščajo večkrat kot en krat tedensko. Manjša je uporaba izdelkov iz mleka, kar je razumljivo, saj je tudi ponudbe izdelkov manjša.

Tabela 9: Ali uvrščate na jedilnike jedi iz MESA drobnice? (n = 6)
Možnih je več odgovorov

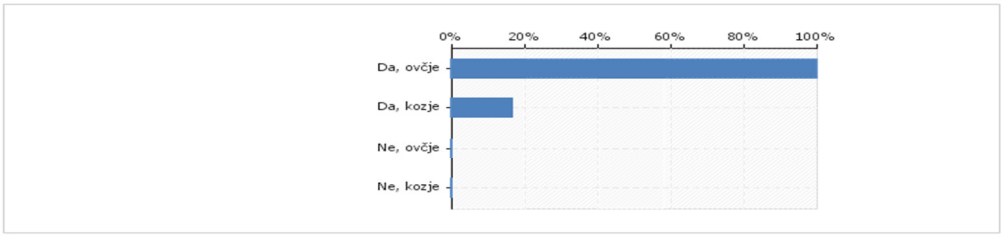

1.2.2 Spodbude za umeščanje izdelkov iz drobnice v jedilnike gostincev

Najpogostejša odgovora na to vprašanje sta bila, ustrezni dobavitelji – lokalna dobava, cenovna ustreznost in povpraševanje gostov/uporabnikov po jedeh iz mesa in mleka drobnice.

Graf 10: Kaj bi vas prepričalo, da bi vključili več izdelkov drobnice na jedilnik? (n = 6)
Možnih je več odgovorov

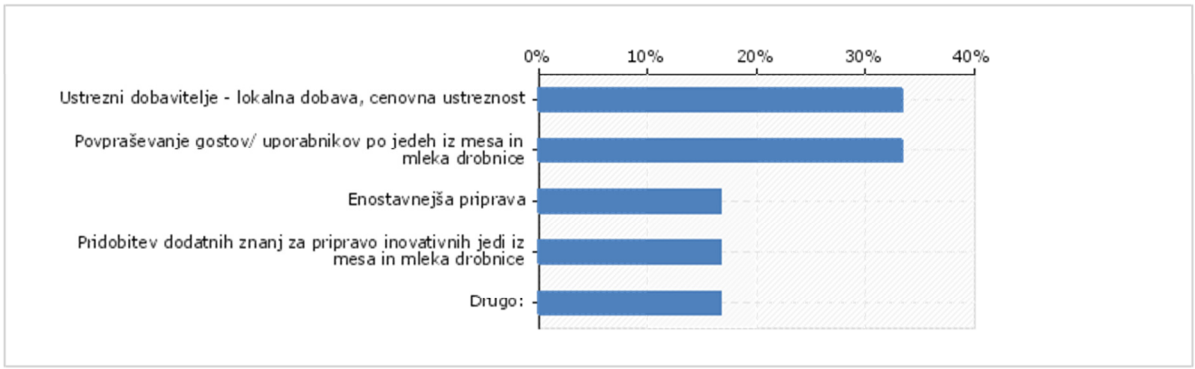

Kot najpomembnejši dejavniki, ki vplivajo na slabo uvrstitev jedi drobnice na jedilnik je največ gostincev izjavilo, da ni stalne in dovolj pestre ponudb ter cenovna neustreznost.

Graf 11: Kateri so po vašem mnenju najpomembnejši dejavniki, ki vplivajo na slabo uvrstitev jedi drobnice na vaše jedilnike? (n = 6)

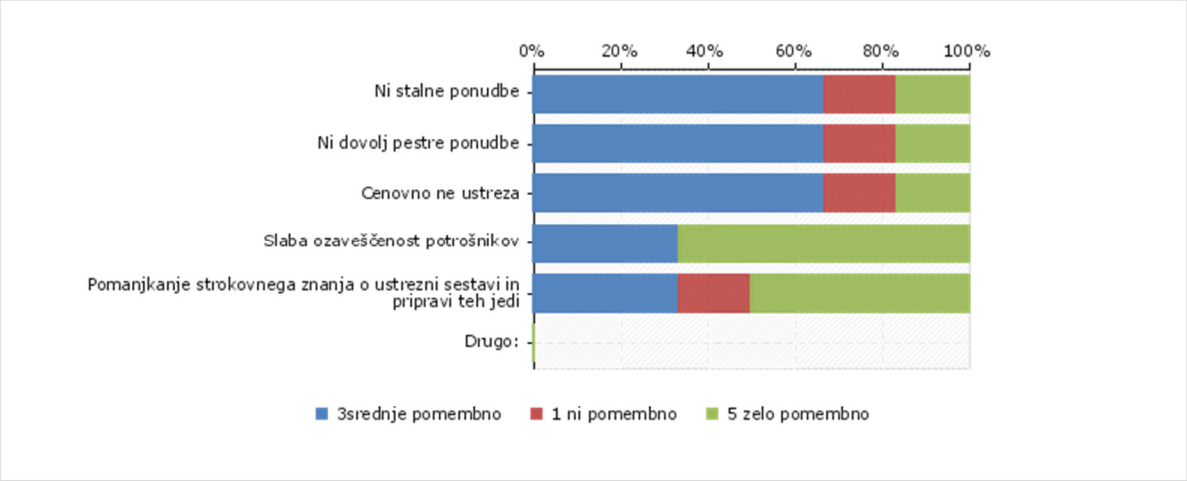

Preko 60 % jih je odgovorilo, da bi na jedilnik umestili več izdelkov iz drobnice, v primeru bolj ustrezni ponudniki. Enak delež jih je odgovorilo, da bi se za to odločili, če bi gostje/uporabniki povpraševali po jedeh iz mesa in mleka drobnice. Manjši delež 25 % jih meni, da bi k temu pripomogla pridobitev dodatnih znanj za pripravo inovativnih jedi z mesa in mleka drobnice.

1.2.3 Zaključki uporaba mesa in drobnice

	ZAKLJUČKI
Z19	Javni zavodi izdelkov iz drobnice ne vključujejo v obroke.
Z20	Večji gostinci vključujejo v jedilnike predvsem meso drobnice, vendar pripravljajo obroke na tradicionalen način.
Z21	Zaradi manjše ponudbe mlečnih izdelkov, je ponudba mlečnih izdelkov pri gostincih manjša kot bi bila sicer.
Z22	Večina gostincev meni, da je možno popestriti ponudbo z novi okusi – tradicionalne načine priprave jedi prilagoditi okusu sodobnega potrošnika.

2 STATISTIKA - DROBNICA V ŠTEVILKAH

2.1 Drobnica v številkah

Preglednica 1: Stanje drobnice na območju Bele krajine po št. glav drobnice

OBČINA	2014	2015	2016	2017
ČRNOMELJ	7.418	7.933	7.668	7.982
METLIKA	2.621	2.639	2.703	2.930
SEMIČ	2.741	2.860	2.684	2.782
SKUPAJ	**12.780**	**13.432**	**13.055**	**13.694**

Vir: MKGP

Iz izdelane preglednice je razvidno, da število drobnice v letih postopoma narašča. K temu prispeva tudi večje povpraševanje gostincev, pa tudi odpiranje Bele krajine kot turistične destinacije.

2.2 Seznam reje po rejcih

Preglednica 2: Seznam kontroliranih rej po rejcih

REJA PO TROPIH	ŠTEVILO REJCEV
belokranjske pramenke	25
ostale pasme ovac	10
rejcev koz	3
SKUPAJ	**38**

Vir: sir

Iz izdelane preglednice je razvidno, da je v sistem kontrole vključenih 38 rejcev, kar predstavlja slabo tretjino vseh rejcev drobnice. V sisteme kontrole se vključeni predvsem rejci, ki svoje meso tržijo in morajo kvaliteto dokazovati s certifikati.

3 PODPORNO OKOLJE NA NACIONALNI, REGIJISKI IN LOKALNI RAVNI

3.1 Spodbude lokalnih skupnosti

Neposredne in posredne spodbude na področju reje drobnice

Občina Črnomelj podpira razvoj drobnice posredno preko projektov in neposredno s pomočjo subvencij rejcem drobnice. V prejšnjem programskem obdobju je bila Občina Črnomelj vključena v izvedbo treh projektov, ki so bili financirana iz sredstev Leader, in sicer v projektu: »Povezovanje in usposabljanje rokodelcev ter razvoj centrov rokodelcev«, partner v projektu LIN 2009; »Revitalizacija belokranjskih steljnikov«, LIN 2010 in v projektu »Lokalna oskrba v Beli krajini« LIN 2011. Vsi projekti so kot ciljno skupino vključevali rejce drobnice in rokodelce, ki pri svojih izdelkih uporabljajo volno kot naravni material.

V **mestu Črnomelj** je možnost prodaje kmetijskih proizvodov vsako soboto na lokalni tržnici, katere delovanje sofinancira tudi Občina Črnomelj. Kmetovalci z ekološkim certifikatom pa imajo od nedavnega možnost prodaje tudi v prodajnih prostorih kmetije Raztresen (od ponedeljka do sobote vsak dan 2 uri v dopoldanskem času v mestnem jedru Črnomlja).

Občina Semič podpira projekte na temo drobnice preko TIC Semič. Neposredno sodeluje pri organizaciji in promociji dogodkov kot je npr. Razstava drobnice Semič, Semiška ohcet…, na katerih omogoča lokalnim ponudnikom, da na svojih stojnicah predstavijo svoje produkte, tako kulinarične kot rokodelske iz drobnice. Občina pomaga tudi s subvencijami, in sicer subvencionira aktivnosti Društva rejcev drobnice. *V* primeru razvoja produktov so preko lokalne tržnice odprte tržne poti za neposredno prodajo

V **občini Semič** je delovala lokalna tržnica, ki pa se, žal, ni obnesla. Se pa neposredna prodaja izvaja ob večjih dogodkih, ki jih organizira občina, in sicer Semiška ohcet, Razstava ovc in koz Semič, Praznovanje jeseni in Štefanovo. Takrat deluje tržnica domače obrti in kulinarike.

Drobnica kot ukrep za preprečevanja zaraščanja pašniških površin

V **Občini Črnomelj** zaraščanje kmetijskih zemljišč v občini predstavlja precejšnjo težavo. Na ta način se izgubljajo kmetijski proizvodni potenciali, spreminja se tradicionalna kulturna krajina, povečuje pa se tudi škoda zaradi divjadi, saj se gozd in zarast približuje naseljem in kmetijskim površinam in divjadi ponuja dobre pogoje za razvoj in hranjenje, kmetom pa vedno večjo škodo na kmetijskih pridelkih. Zadnji podatki rabe tal v občini Črnomelj kažejo, da se zarašča okrog 750 hektarjev kmetijskih površin ali okrog 2, 2 % površine občine. Reja drobnice je vsekakor ena od prednostnih možnosti za preprečevanje zaraščanja predvsem na območjih z omejenimi dejavniki kmetovanja. Seveda pa bi bilo potrebno poleg same reje vzpodbujati tudi predelavo oz. oblikovanje višje kakovostnejših produktov.

»Paša je zakon«, **pravijo Semičani.** Sploh na kraškem, kamnitem področju kot je naše. Drobnica je pomembna alternativa proti zaraščanju območja.

3.2 Društvo rejcev drobnice

Društvo rejcev drobnice Bele krajine je bilo ustanovljeno let 1994 in trenutno šteje 100 članov. Združenje rejce in ljubitelje ovac iz veh treh belokranjskih občin Črnomlja, Semiča in Metlike. Glavni namen delovanja društva je:

1. povezovanje in izobraževanje rejcev ter zastopanje njihovih interesov preko zveze na republiški ravni (društvo organizira predavanja in demonstracije, strokovne ekskurzije doma in v tujini, družabna srečanja, pohode, piknike, kjer člani spoznavajo delo drugih in si izmenjavajo izkušnje),
2. promocije večje porabe mesa drobnice (na razstavah, demonstracijah, izobraževanjih, kjer predstavljajo različne jedi iz ovčjega mesa),
3. sodelovanje na prireditvah in sejmih v Belil krajini in po Sloveniji.

Cilj društva rejcev drobnice Bele krajine je povečati rejo ovc na belokranjskih kmetijah ter nuditi pomoč rejcem pri prodaji in promociji ovčjega mesa. V društvu si želijo, da se poveča reja avtohtone pasme ovc – belokranjske pramenke, ter da se uvede več matičnih tropov ovc, ki bodo vključeni v kontrolo porekla in proizvodnje. Društvo tudi aktivno dela na zaščiti kulinarične posebnosti – belokranjski jagenjček na ražnju. Z rejo ovc prispevajo člani društva k ohranitvi kulturne krajine in ohranitvi tradicije ter preprečujejo zaraščanje kmetijskih površin.

3.3 KGZS - Zavod Novo mesto

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto (KGZS-Zavod NM) izvaja delo na področju drobnice v Oddelku za kmetijsko svetovanje, Oddelku za živinorejo in Službi za knjigovodstvo – slednja izvaja vse svoje storitve na trgu.

Oddelek za kmetijsko svetovanje izvaja naloge svetovanja, izobraževanja, naloge po javnih razpisih in naročilih, po ceniku ministra ter tržne naloge. Med nalogami svetovanja so predvsem kmetijski nasveti glede premikov živali, vodenja evidenc, varstva pred paraziti, prehrane,… Za **rejce drobnice** izvaja v sklopu javne službe zimska izobraževanja in sodeluje s panožnimi društvi. Na podlagi cenika ministrstva oddaja zbirne vloge tudi za rejce drobnice. Po javnih naročilih izvaja svetovanja dobrobiti pri reji drobnice ter ukrepih KOPOP-a. Za posamezne kmetije izdela vloge na investicijske razpise, mlade prevzemnike, za zainteresirana društva predavanja, splošna izobraževanja tudi s področja drobnice v okviru tečaja Živinorejec (koristi v postopku pridobivanja NPK certifikata), vnos pavšalov, kar pa je tržna dejavnost Oddelka za kmetijsko svetovanje.

Oddelek za živinorejo izvaja kontrolo proizvodnosti drobnice ter kontrolo porekla. Pri kontroli plodnosti in rastnosti kontrolor nekajkrat letno obišče kmetijo, opravi prepise podatkov, popise živali, izvede tetoviranja in podatke posreduje na nacionalni nivo. Pri kontroli prireje mleka kontrolor mesečno obiskuje kmetijo in pri vsaki ovci ob molži izmeri količino namolzenega mleka in odvzame vzorec za analizo vsebnosti v mleku ter odpošlje vzorce na analizo. Pri odbiri plemenskega podmladka po potrebi sodeluje selekcionist. Oddelek za živinorejo izvaja številčenja drobnice in posreduje pri prodaji ušesnih znamk za drobnico in govedo. Rejci, ki ne oddajajo zbirne vloge lahko stalež drobnice sporočijo enkrat letno v podatkovno zbirko z obrazcem, ki ga dostavijo na oddelek.

Služba za knjigovodstvo izvaja knjigovodstvo po FADN metodologiji, enostavno knjigovodstvo, dvostavno knjigovodstvo, obračun DDV.

Razvojne možnosti na področju reje drobnice

- Pravila delovanja so oblikovana v okviru rejskega programa, ki ga upravljajo rejci, javne službe za potrebe izvajanja rejskega programa pa izvajajo naloge, ki so jim dodeljene. Pri tem pogosto prihaja do tehtanja znotraj rejske organizacije, koliko podatkov bi rejci zbirali ter na kakšen način. Sodelujoče organizacije si želijo več podatkov za uspešnejšo odbiro najboljših živali, rejci pa si želijo najboljše živali odbrati z čim manj dodatnih aktivnosti.

Trenutni ukrepi za reševanje problematik:

- Niso učinkoviti, saj niso proizvodno naravnani, temeljijo predvsem na čiščenju in ohranjanju pašnikov. Da bi bili ukrepi učinkoviti, se morajo prenesti na proizvodnjo – število prodanih jagnjet in kozlet, količina namolzenega mleka,…). Ali je to rejcem v interesu? Nujno ni, a zagotovo povečuje učinkovitost reje, zaradi intenzivnosti reje je selekcijski napredek večji in ekonomika ugodnejša za rejca, ki mu je interes pridelati hrano in jo prodati na trgu. Rejci, ki nimajo interesa pridelati hrano in jo prodati na trgu, pa bi v tem primeru bili ob pretežni del kmetijskih subvencij.

4 PROJEKTI NA PODROČJU DROBNICE

4.1 Programsko obdobje 2007 – 2013

Naziv:	**OVCE LEPO UREJAJO KRAJINO**
Opis:	Projekt je s svojimi aktivnostmi spodbudil in promoviral enega najučinkovitejših, ekonomsko najracionalnejših in naravi najbolj prijaznih načinov ohranjanja travnega travinja – s spodbujanjem paše ovac. Inovativnost projekta se je kazala v partnerskem sodelovanju in posledično v projektnih aktivnostih oz. v verigi vseh sodelujočih (od rejcev in njihove stanovske organiziranosti, pristojnih strokovnih služb in potencialnih odkupovalcev; potrošnikov – fizične osebe in gostinskih lokalov.
Ključne aktivnosti:	- Izvedba izobraževalnih delavnic (na temo dobrobit drobnice, konfekcioniranje in najboljšega izkoristka ovčjega mesa). - Postavitev ograd za ovce na pilotnih kmetijah. - Izdelava priročnika – brošure.
Cilji:	1. Ustaviti tren zaraščanja s povečanjem obsega rabe trajnega travinja z racionalno kmetijsko rabo (pašo ovac). 2. Popestritev ponudbe ovčjega mesa na lokalnem trgu.
Ide	**Nosilec projekta**: Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto Ostali partnerji v projektu: Gešelj Jože – kmetijsko gospodarstvo Fortuna Jože – kmetijsko gospodarstvo Bahor Irena - kmetijsko gospodarstvo Petje Vojko – kmetijsko gospodarstvo Štupa Henrik – kmetijsko gospodarstvo.

Naziv:	**POVEZOVANJE IN USPOSABLJANJE ROKODELCEV**
Opis:	Na Dolenjskem in V Beli krajini še živijo obrti, ki so se oblikovale v preteklosti. Demografska slika dolenjsko-belokranjskega rokodelstva je slaba. Mojstri domače obrti so v večji meri ostareli, problem pa predstavlja tudi dejstvo, da večina izdelovalcev nima naslednika. Večina delavnic je zastarelih s slabimi pripravami in pripomočki. Partnerji v projektu so želeli vzpostaviti vez med mlajšimi in starejšim rokodelci, predvsem s ciljem prenosa znanj in izkušenj ter s tem ohranjanja tradicije.
Ključne aktivnosti:	- Izdelava fotodokumentacije izdelkov rokodelcev za potrebe oblikovanja spletne strani. - Izvedba formalnih usposabljanje za potrebe pridobitve certifikacije najmanj desetih izdelkov domače obrti. - Izvedba neformalnega izobraževanja v obliki delavnic. - Izdelava idejnih zasnov rokodelskega centra. - Izdelava publikacije s predstavitvijo rezultatov projekta.
Cilji:	- Ohranitev in razvoj domače obrti. - Ustvariti podporno okolje za razvoj domače obrti. - Z izobraževanji, usposabljanji in z oblikovanjem podpornega okolja oblikovati nove trženjsko zanimive produkte izdelkov domače obrti. - Vključevanje invalidnih oseb v proces razvoja domače obrti.
Partnerji v projektu:	Nosilec projekta: Javni zavod Krajinski park Kolpa Partnerji v projektu: Občina Črnomelj

4.2 Programsko obdobje 2014 - 2020

Naziv:	**POVEČATI SAMOOSKRBNOST Z NARAVNIMI POTENCIALI**
Opis:	Pridelava lanu in industrijske konoplje ter reja ovc so kmetijske dejavnosti, ki se lahko izvajajo brez uporabe fitofarmacevtskih sredstev in umetnih gnojil. Ker je uporabnost avtohtonih lokalno pridelanih naravnih surovin vtkana v tradicijo Bele krajine, je zelo pomembno ohraniti ter bogatiti znanja pridelave in predelave volne, lana in industrijske konoplje v uporabne produkte z namenom spodbujanja nastanka novih zelenih delovnih mest in novih tržnih produktov za prehranske, oblačilne, gradbene in druge uporabne namene. Z nabavo nekaterih novih orodij želimo olajšati proces pridelave in predelave ter skozi programe za povečanje samooskrbnosti osveščati in izobraževati rejce ovc in uporabnike zemljišč, da opuščeno tradicijo pričnejo negovati v sožitju z naravo in sodobnim utripom življenja na belokranjskem podeželju ter izkoristijo pozitivne učinke lokalnih surovin na dobro počutje in kvaliteto življenja.
Ključne aktivnosti:	- Nabava opreme in materialov za izvedbo animacije lokalnega okolja in izobraževanj. - Animacija lokalnega okolja. - Razvoj prototipov produktov. - Izobraževanja.
Cilji:	**Cilji projekta:** - Oblikovanje programov za povečanje samooskrbnosti na območju Bele krajine: program za povečanje samooskrbnosti s prirejo in predelavo ovčje volne, program za povečanje samooskrbnosti s pridelavo in predelavo lana ter program za povečanje samooskrbnosti s pridelavo in predelavo industrijske konoplje. - Z organizacijo izobraževanj za prebivalce različnih starosti bomo omogočili ohranitev in prenos znanj in veščin o pridelavi in predelavi ovčje volne, lana in industrijske konoplje s starejše generacije na mlade, ki s svojo kreativnostjo ta znanja in veščine lahko izkoristijo za podjetniške priložnosti pri ustvarjanju zelenih delovnih mest.
Partnerji v projektu:	**Nosilec projekta:** ZADRUGA SUPLIMI ZADRUGA ZA PRIDELAVO IN PREDELAVO EKOLOŠKE KONOPLJE Z.O.O. **Ostali partnerji v projektu:** Javni zavod Krajinski park Kolpa; Mirabilis, poslovne dejavnosti in gradbene storitve d.o.o.; RIM LAN, društvo za kmetijstvo, turizem, kulinariko in domače obrti, Adlešiči; Eko društvo Krupa

Naziv:	**ZGODBE ROK IN KRAJEV**
Opis:	**Namen, predmet projekta:** Projekt sodelovanja nudi odgovor za izboljšanje položaja slovenskih rokodelcev, omogoča vključevanje sodobnega dizajna in dodano vrednost turizmu, možnost novih poslovnih priložnosti ter krepitve identitete in razvoja območij. Namen projekta je, da se ustvari spodbudno okolje za razvoj rokodelstva v Sloveniji s ciljem povečanja gospodarske in družbene moči rokodelcev in njihovih kompetenc - kapacitet. Velika vrednost tega projekta je tudi v aktivnem povezovanju in sodelovanju rokodelcev iz sodelujočih lokalnih akcijskih skupin in njihov skupen nastop na trgu.
Ključne	- Popis rokodelcev na območju Dolenjske in Bele krajine

aktivnosti:	- Razvoj novih produktov - Izvedba izobraževalnih delavnic
Cilji:	Cilji projekta: - povečanje gospodarske moči rokodelcev - krepitev družbene moči rokodelcev - krepitev lastnih kapacitet rokodelcev - krepitev sodelovanja z družbeno odgovornim gospodarstvom in medij
Partnerji v projektu:	PROJEKT SODELOVANJA **:** LAS Notranjska, LAS Dobro za nas, LAS Dolenjska in Bela Krajina, LAS Med Snežnikom in Nanosom, LAS Stik, LAS Mežiške doline, LAS Po poteh dediščine od Turjaka do Kolpe, LAS Zasavje, LAS S ciljem, LAS Prlekija

4.3 Rokodelstvo kot priložnost

Obrt je gospodarska panoga, ki oskrbuje človeka z izdelki, namenjenimi osebnim potrebam in gospodarskim dejavnostim. Domača obrt se je pogosto prepletala s kmetovanjem, predvsem tam, kjer so bila kmečka posestva majhna, hkrati pa je bilo dovolj surovin, potrebnih za obrt. Domača obrt oz. rokodelstvo je imelo pomembno mesto pri gospodarjenju na vasi, saj so bili glede opreme, poljedelskega orodja in obleke vezani skoraj izključno nase in na vaške obrtnike. Pogosto so obrtne izdelke izdelovali za svojo lastno uporabo, posamezne rokodelske veščine pa so se specializirale do te mere, da so izdelke prodajali tudi v ožji in širši okolici. V Beli krajini so se zaradi nizke življenje ravni prebivalcev in slabih prometnih povezav domače obrti dolgo ohranile. Med bolj razširjene domače obrti v Beli krajini so sodili: tkalstvo, lončarstvo, lesne obrti (kolarstvo, orodjarstvo, sodarstvo, tesarstvo), pletarstvo, kovaštvo … Posebno mesto v vrsti rokodelskih znanj povezanih z oblačilno kulturo. Z njo so se ukvarjale predvsem ženske in sicer na celotnem področju Bele krajine. Po celotni Beli krajini so kot osnovni surovini uporabljali domačo volno za tkanje uporabljali lan in konopljo, kasneje tudi bombažno kupljeno nit, kar je odraz gospodarskih razmer, saj so ravno tu tudi največ gojili ovce od katerih so dobili volno. Domača volna pa je bila slabše kvalitete. Boljšo volno so kupovali na sejmu v Karlovcu od hrvaških ovčarjev. Uporabljali so tudi uvoženo barvano volno, ki ni puščala barve.

Kvačkanje je ena od možnosti za oblikovanje oblačil, predvsem pa umetnost oblikovanja okrasnih predmetov za dom s pomočjo volne in bombažne prejice: kvačkane čipke, prtički ter drugi izdelki.

Ljudje volno ovac že tisočletja uporabljajo za varovanje pred mrazom, vlago in vplivi hladnega vremena. Ta naravni material je uporaben za tkanine, pletenine ter polst. Še danes nastajajo izdelki iz domače ovčje volne, pridružujejo pa se jim tudi sodobni materiali: nogavice, kopici (Adlešiško) ali papuče (Viniško), pleteni copati in copatke, jope, puloverji, čipke in prtički, ročno pletene garniture za dojenčke in otroke (jopice, hlače, copatki, kapice, odejice, oblekice), filcani (polsteni) copati, torbice in nakit, milo v volneni srajčki, telovniki in klobuki.

Na osnovi izdelanega popisa rokodelcev, ki ga je izvedel LAS Dolenjska in Bela krajina v okviru projekta »Zgodbe rok in krajev« je bilo evidentiranih/anketiranih _rokodelcev, ki izdelujejo izdelke iz volne (pletenje, kvačkanje) in se ukvarjajo s staro obrtjo polstenje (izdelava različnih izdelkov copati, mil, okrasni idelki9)

5 PRIREDITEV NA TEMO DROBNICE KOT TURISTIČNA ZANIMIVOST

5.1 Društvo rejcev drobnice - Vsakoletna razstava ovc in koz

Junija 2018 je društvo rejcev drobnice Bele krajine pripravilo 24. razstavo ovc in koz. Prireditev poleg druženja vključuje ocenjevanje priprave jagenjčka na ražnju, in ponuja na ogled ovčje in kozje trofeje. Na stojnicah so predstavljene kmetije s svojimi pridelki in izdelki. Ohranja se tudi tradicija s peko jagenjčka na star način na prostem, s predstavitvijo starih ovčarskih iger in pastirskih psov.

5.2 Križevo - pastirski praznik v Beli krajini

Turistično društvo Griblje in Društvo kmečkih žena Griblje vsako leto organizirati Pastirski praznik v Gribljah.

Vnebohod, ali kot ga imenujemo pogosto - KRIŽEVO, je star pastirski praznik! Vnebohod je eden najstarejših krščanskih praznikov, saj naj bi ga obhajali že proti koncu 3. ali v začetku 4. stoletja. Ker vnebohod sklene velikonočno štiridesetdnevnico, pade vedno na četrtek.

Pastirji so se križevega vedno veselili, saj je bil to eden redkih dni, ko so se zagotovo do sitega najedli in včasih tudi napili. Že na predvečer praznika so si pripravili drva, jajca, mast, okrak (kračo), slanino, mladi sir (skuta), boljši kruh, krožnik, ponev in tudi pribor. Vse za pojedino na pašniku. Predvečer pred križevim je bil tudi zadnji dan, ko so še pokali z biči in trobili z rogovi - da bi odgnali coprnice. To so počeli vse od Jurjevega. Običaj so najdlje ohranili v Tribučah, kjer so ga izvajali še po prvi svetovni vojni.

Člani turističnega društva Griblje se že nekaj let trudijo ohraniti tradicijo pastirskega praznik. Na ta dan predstavijo različne pastirske igre, tekmovanja v košnji trave z ročno koso in tradicionalne jedi kot so »pohane šnite«, kot so jih pastirji na križevo pekli. Na takšen način se trudijo ohraniti kulturno dediščino tudi za prihodnje rodove.

5.3 Jesenska zgodba v Beli krajini

Javni zavod Kranjski park Kolpa že več let organizira Dan odprtih vrat v jeseni – Jesenska zgodba, ki je povezan z biotsko raznovrstnostjo v kmetijstvu. Prazniku se pridružujejo tudi nekateri rejci drobnice širom Slovenije. Na letošnjem dogodku so bile predstavljene stare obrti kot je mikanje domače oprane ovčje volne, tkanje z ovčjo volno. Obiskovalci pa so se lahko preizkusili tudi v pletenju in kvačkanju.

5.4 Ostale prireditve in aktivnosti

Največji tradicionalni prireditve v Beli krajini so Jurjevanje v Črnomlju, Vinska Vigred v Metliki in Semiška ohcet. Na vseh teh dogodkih je janjčje meso kot specialiteta in se izvedba teh dogodkov praktično ni mogoče zamišljati.

- *Okusi Bele krajine.*

Okusi Bele krajine izpostavljajo deset značilnih belokranjskih jedi, ki jih je moč poskusiti v izbranih belokranjskih gostilnah. Okusite dobro! Okusite belokranjsko pogačo, belokranjsko

povitico, belokranjsko cvrtje, belokranjski nadev ali semiško fulanje s hrenom, ajdovo povitico z rozinami, belokranjsko šaro, žitno klobaso, bravino s sladkim zeljem, belokranjske žlinkrofe in nepogrešljivega odojka ali jagenjčka na ražnju. »Okusi Bele krajine« je kulinarično-turistični produkt, s katerim želimo predstaviti oziroma izpostaviti belokranjsko kulinariko. Izbor jedi, ki smo jih pripravili na osnovi delavnic s priznanim slovenskim kuharjem Tomažem Vozljem, lahko okusite tudi vi, obiskovalci Bele krajine.

Pod omenjenim imenom se skriva deset značilnih belokranjskih jedi, ki jih bo mogoče poskusiti v izbranih belokranjskih gostilnah. To so belokranjska pogača, povitica, cvrtje, nadev ali semiško fulanje s hrenom, ajdova povitica z rozinami, belokranjska šara, žitna klobasa, bravina s sladkim zeljem, belokranjski žlinkrofi in nepogrešljivi odojek ali jagenjček na ražnju.

- Kar nekaj turističnih in izletniških kmetij ter gostiln nudi belokranjskega jagenjčka na žaru za jedi svojim obiskovalcem. Jed se pripravlja ob vseh večjih osebnih praznikih (rojstni dan, krst, poroka itd.), hkrati pa pečejo jagenjčke za nedeljska kosila.

- *Zaščita jedi (Zajamčena tradicionalna posebnost)*

Na terenu se je že pojavljala pobuda, da bi jed belokranjski jagenček zaščitili kot Zajamčeno tradicionalno posebnost, vendar do zaščite še ni prišlo.

- *Rokodelski izdelki iz volne:*

Nekaj belokranjskih izdelovalcev izdeluje izdelke iz volne, za izdelke imajo pridobljen tudi certifikat Obrtne zbornice Slovenije za rokodelske izdelke. Rokodelci: Tončka Jankovič, Tatjana Flajnik, Bernarda Kump,

- *Rokodelski sejmi:*

Rokodelci, ki izdelujejo izdelke iz volne se predstavljajo na več prireditvah letno v Beli krajini: Jurjevanje, Semiška ohcet, Vinska vigred, Praznovanje jeseni.

- *Primožičeva hiša v Črnomlju:*

V Primožičevi hiši – hiši belokranjskih rokodelcev javni zavod RIC Bela krajina vsakoletno vsaj štirikrat organizira predstavitve in razstave rokodelskih izdelkov. Galerija je odprta za nove predstavitve rokodelcev, hkrati pa smo že imeli več razstav na temo volne.

- *Prodaja izdelkov:*

volneni izdelki se prodajajo na rokodelskih sejmih, v belokranjskih TIC-ih in preko spletne prodaje na straniwww.belokranjski-izdelki.si, ter v galerijah domače obrti (Šokčev dvor, Dinamična izložba Črnomelj, Belokranjsko izročilo, Galerija Rim - Raztresen.

6 PREPOZNANI POTENCIALI ZA NADALJNJO REJO DROBNICE

	POTENCIALI	OPIS
P1	**AVTOHTONA PASMA BELOKRANJSKE PRAMENKE**	- Pasma ovce, ki je prilagojena življenju na območju Bele krajine. - Pasma je zardi prilagodljivosti na skromne pogoje reje in kakovosti mesa med lokalnimi rejci zelo cenjena. - Reja temelji predvsem na reji jagnjet za meso. - Zelo dobro se obnesejo na kamnitih pašnikih , zato so odlične za preprečevanje zaraščanja in s tem tudi preprečevanje požarov na suhih kraških tleh. - Reja belokranjske pramenke temelji na tradicionalnih metodah, večinoma se pasejo na pašnikih v bližini doma. Poleti so na pašnikih brez dokrmljevanja, pasejo se vse do prvega snega.
P2	**VELIKO PROSTIH TRAVNIŠKIH POVRŠIN, KI SE JIH LAHKO NAMENI ZA REJO DROBNICE**	- Za območje je značilna metijska krajina z visokim deležem (70%) trajnih travnatih površin. - Večji del površin (travniki in pašniki) je uvrščenih med območja z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo. - Večina gospodinjstev na podeželju ima v lasti kmetijska zemljišča, tudi če se ne ukvarjajo s kmetijsko pridelavo. - Reja ovc je tradicionalno značilna za to območje. Povečanje in ohranjanje obsega reje ovc, ob tem pa prilagoditev tehnologije na nadzorovano in vodeno pašo, ponuja možnost ohranjanja rabe trajnega travinjenja in ekonomsko najsprejemljivejši način rabe manj kakovostnih kmetijskih zemljišč.
P3	**TURIZEM – USEMERJENOST V ZELENI IN KULINARIČNI TURIZEM**	- Bela krajina prepoznana kot samostojna turistična destinacija v okviru Strategije razvoja turizma. - Izdelana lastna Strategija razvoja turizma v destinaciji Bela krajina 2018 -2022 - Kulinarika prepoznana kot pomemben potencial znotraj Stebra 3 – Avtentična doživetja. Razvoj produkta 2 – Kulinarična doživetja, vključuje izzive kot so strateško razvijati projekt Okusi Bele krajine- priložnosti nadgradnja tradicionalnih jedi v sodobna kulinarična doživetja in pozicioniranje Bele krajine kot kulinarične destinacije.
		- Reje drobnice je zanimiva kot dopolnilna dejavnost v primeru turističnih kmetij, saj bogati turistično ponudbo tako z vidika pestrosti pa tudi kulinarika.

P4	**RAZVOJ NOVIH DOPOLNIH DEJAVNOSTI V MLEČNI, PA TUDI OSTALI KMETIJSKI PROIZVODNJI**	- Proizvodnja izdelkov iz mleka drobnice (sir, skute, jogurti…), je premalo razvita. Deloma je razumljivo, saj so potrebna za začetek proizvodnega programa, investicijska vlaganja, pa tudi standardi na področju mlečne proizvodnje so visoki. - Volna še vedno ostaja neizkoriščen potencial in vir zaslužka. Premalo je prepoznana uporaba le te v kmetijske namene, kot zastirke, zaščite pred škodljivci v primeru visokih gred in gnojilo.
P5	**VEČJA STANOVSKA POVEZANOST IN ORGANIZIRANOST NA TRGU**	- Rejci drobnice so povezani v različne oblike neformalnih društev. Ta sicer promovirajo rejo drobnice, organizirajo različne dogodke (praznike) in ohranjajo tradicijo, vendar večje tržne usmerjenosti ni opaziti. - Premalo oz. skoraj ni opaziti povezovanja za skupni nastop na trgu, ki bi rejcev omogočil večjo pogajalsko moč, tudi za doseganje višjih cen na trgu. - Odsotnost blagovne znamke ima za posledico, da meso drobnice, ki se po svoji reji zelo približuje ekološki in je zelo kvalitetno, »izgublja« na trgih in ne dosega cene, ki jo zasluži. - Rejce pa tudi ponudnike produktov iz drobnice je potrebno povezati v sheme kakovosti in s pomočjo različnih promocijskih aktivnosti animirati gostince/potrošnike, da meso in mlečne izdelke drobnice vključijo v svoj jedilnik.

7 AKCIJSKI NAČRT ZA NADALJNJI RAZVOJ DROBNICE NA OBMOČJU BELE KRAJINE

7.1 SWOT analiza na področju drobnice

Prednosti:

- Avtohtona pasma belokranjska pramenka, ki je prilagojena bivanju na tem območju.
- Dovolj travniških površin, ki se lahko namenijo za pašo drobnice.
- Izrazito turistična usmerjenost območja Bele krajine.
- Sorazmerno čisto okolje, glede na to, da na tem območju ni razvite večje industrije, ki bi obremenjevala okolje, primerno za eko vzrejo drobnice.
- V javnih zavodih na območju Bele krajine ni zaslediti mesa in ostalih izdelkov iz drobnice na jedilniku.
- Na območju Bele krajina delujejo društva in posamezniki, ki so zelo aktivni na področju reje drobnice.

Slabosti:

- Slaba organiziranost in povezanost rejcev drobnice.
- Ni razvite lastne tržne blagovne znamke.
- Premajhna osveščenost o pomenu mesa in mlečnih izdelkov v zdravem jedilniku.
- Majhna oz. nikakršna prisotnost mesa drobnice na jedilniku javnih zavodov.
- Majhnost tropov do 20 glav drobnice, ni ekonomsko upravičena.
- Nizka odkupna cena mesa drobnice, ne stimulira rejce k večji vzreji.
- Sedanji sistem subvencioniranja lastnikov neizkoriščenih travniških površin, ni stimulativen do reje drobnice.
- Odkup volne premalo organiziran, tudi odkupna cena ni ugodna.

Priložnosti:

- Oblikovati lastno prepoznavno znamko za vstop na trg.
- Reja drobnice je lahko tudi učinkovito »orodje« za trajnostno čiščenje zaraščenih pašniških površin.
- Volna, ki je sedaj izrazito odpadni material, lahko postane tržno sredstvo v kmetijstvu.
- Odpiranje novih dopolnilnih dejavnosti - proizvodnja mlečnih izdelkov (sir, jogurti, skute), ki je še premalo prisotna pri rejcih drobnic.
- Z različnimi promocijskimi aktivnostmi pospešiti prodajo mesa drobnice.
- Oblikovanje lastne kulinarične ponudbe Bele krajine, v katero bo potrebno vključiti čim več gostinskih ponudb.
- Mladi kmetje – prevzemniki kmetij, ki razpolagajo s travniškimi površinami, ki so premalo izkoriščene, lahko te namenijo za gojenje drobnice.

Nevarnosti:

- Zaradi neurejenega trga in nizkih odkupnih cen lahko pade motivacija za rejo drobnice.
- V primeru, da zamre interes za rejo drobnice, obstaja nevarnost, da kljub najvišjemu statusu zaščite, pasma izumre.

- V primeru neorganiziranega odkupa ovčje volne, obstaja nevarnost , da bo ta še vedno ostajala kot neizkoriščen presežek.

7.2 Identifikacija razvojnih potreb in možnosti za rejo drobnice

	POTREBE	MOŽNOSTI	ZAKLJUČKI
PM1	**POVEČATI INTERES ZA REJO DROBNICE MED MLADIMI**	- V programe reje drobnice vključiti brezposelne in težje zaposljive mlade. - Izkoristiti programe kot so mladi prevzemniki kmetij in s tem povečati število rejcev drobnice. - Reja drobnice je zanimiva tudi kot dopolnilna dejavnost na kmetijah. - Turistične kmetije, ki so pogosto samooskrbne, svojo dejavnost lahko dopolnjujejo z rejo drobnice, ki je zanimiva tudi z vidika popestritve turistične ponudbe.	**Z1, Z15, Z13**
PM2	**POVEČATI ŠTEVILO DRODBNICE V TROPIH**	- Večje število drobnice v tropih je ekonomsko zanimevejše, tako z vidika trženja kot tudi samih stroškov reje. - Določeni stroški pri reji drobnice so fiksni in so povezani s številom glav drobnice (stoški opreme, ograj, površine), v primeru večjih tropov se stroški porazdelijo. -	**Z5, Z8,**
PM3	**UREJANJE ZARAŠČENIH TRAVNIŠKIH POVRŠIN**	- Drobnica/ovce so lahko zelo učinkovito orodje pri čiščenju in preprečevanju zaraščanja travniških površin. - S pašo živali lahko načrtno »obnovimo vitalnost« kmetijskih zemljišč. Ovce s pri paši združujejo v večje skupine in pri iskanju boljše paše veliko prehodijo, zato so učinkovite pri omejevanju širjenja nezaželenih zeli in grmovja v ruši.	**Z6, Z7,**
PM4	**POVEZATI REJCEV DROBNICE V SKUPINE PROIZVAJALCEV**	- Povezave rejcev drobnice obstajajo in zelo dobro delujejo, vendar so neformalnega značaja, predvsem v smeri organizacije različnih dogodkov. - Formalne oblike povezave rejcev, ki bodo trženjsko naravnane, bodo omogočale skupni nastop na trgu, predvsem z vidika zagotavljanja potrebnih količin, pa tudi večjo »moč« pri oblikovanju cen.	**Z2, Z12,**
PM5	**Z OBLIKOVANJEM BLAGOVNE ZNAMKE**	- Poreklo/izvor izdelkov je za današnjega potrošnika zelo pomembno. Možno ga je dokazati z blagovno znamko.	**Z9, Z10, Z11**

	ORGANIZIRANO PRISTOPITI NA TRG	- Razvoj blagovne znamke bo omogočal kontroliran nastop na trgu, s tem bo zagotovljena tudi večja kakovost izdelkov.	
PM6	**SPODBUDITI PORABO MESA IN MLEKA TER MLEČNIH IZDELKOV DROBNICE**	- Meso in mlečni izdelki iz drobnice so premalo krat na jedilniku potrošnikov. S pomočjo sodobnih trženjskih kanalov - spletnih strani je potrebno potrošnike seznaniti z vsemi prednostmi uživanja mesa drobnice. - Z osveščanje o vlogi mesa in mlečnih izdelkov iz drobnice na jedilniku je potrebno že v vrtci in naprej. - Večja prepoznavnost bo dosežena s pomočjo različnih organiziranih akcijah: degustacije, kulinarične delavnice…	**Z3, Z4, Z19, Z20, Z21, Z22**
PM7	**IZOBRAŽEVANJE TAKO ZA PONUDNIKE, PREDELOVALCE KOT POTROŠNIKE**	- Izobraževanju je potrebno pristopiti organizirano. Izvesti je potrebno delavnice za različne ciljne skupine: a) Rejce drobnice (ovce kot učinkovito orodje pred zaraščanjem); tehnologija reje drobnice; predelava – razsek in konfekcioniranje mesa. b) Gostince in organizatorje prehrane v javnih zavodih - priprava različnih krožnikov iz mesa drobnice; c) Dopolnilna dejavnost - izdelava različnih izdelkov iz mleka. d) Izobraževanje potrošnikov – o pomenu uživanja mesa in mlečnih izdelkov iz drobnice v vsakodnevni prehrani. e) Izobraževanje mladine - ohranjanje tradicionalnih obrti (filcanje, pletenje, kvačkanje).	**Z16, Z14, Z17, Z19, Z20, Z21, Z22**
PM8	**ORGANIZIRAN ODKUP IN VEČJA PORABA VOLNE**	- Volna je v večini primerov odpadni material, z organiziranim odkupom »odkupni centri znotraj območja LAS«, se bo odpad zmanjšal. - Z organizacijo različnih izobraževanj je potrebo kmete seznaniti o vlogi volne kot zastirko, gnojilo, pa tudi pri izgradnji visokih gred, za odganjanje škodljivcev.	**Z18**

7.3 Specifični cilji na področju drobnice

CILJ 1: Povečanje tropov pri rejcih drobnice

Opis cilja: kot ekonomsko upravičeni so se izkazali tropi v velikosti od 20 -30 glav drobnice. Gojenje manjših tropo je primerno za lastna gospodinjstva in ne za prodajo. Večina mladih rejcev se odloča za vzrejo večjih tropov, v prvi fazi predvsem kot dopolnilna dejavnost na kmetijah npr. turističnih kmetijah. Reja drobnice lahko dopolnjuje tudi ostale dejavnosti na kmetijah, predvsem s ciljem čiščenja in ohranjanja travnatih površin.

Kazalnik:

K1: Št. tropov nad 30 glav drobnice

Skladnost	**CILJ 1: Povečanje tropov pri rejcih drobnice**
POTENCIALI	P2, P3
POTREBE	PM1, PM2, PM3, PM8

CILJ 2: Več rejcev vključiti v sistem kontrole kakovosti in porekla

Opis cilja: kontrola porekla pri drobnici je namenjena izboljšanju rodovnika v smislu nadgrajevanja rodovnega drevesa in za spremljanje števila čistopasemskih živali vsake posamezne pasme prid drobnici. Iz izdelane analize je razvidno, da je večina rejcev drobnice, ki drobnice za nadaljnjo mesno predelavo, vključenih v sisteme kontrole kakovosti. Manj rejcev je vključenih v sisteme kontrole mlečne proizvodnje. Vzrok je, da je izdelava mlečnih izdelkov premalo razširjena.

K2: Št. rejcev vključenih v sisteme kontrole

Skladnost	**CILJ 2: Več rejcev vključiti v sistem kontrole kakovosti in porekla**
POTENCIALI	P4, P5
POTREBE	PM4, PM5, PM7

CILJ 3: Animirati mlade za rejo drobnice, predvsem avtohtone pasme belokranjske pramenke

Opis cilja. Reja drobnice je še vedno prej tradicionalnega kot ekonomskega pomena, zato jo ohranja predvsem starejša populacija. Mladi v reji drobnice še vedno niso zaznali poslovne priložnosti. Reja drobnice je ekonomska upravičena le v primeru večjih tropov nad 30 glav. Manjši interes za rejo drobnice me mladimi, je tudi zaradi nizke cene. Meso drobnice mora pridobiti na pomenu, kar bo doženo le z večjo promocijo. Mlade je potrebno izobraziti v smeri proizvodnje novih izdelkov – predvsem mlečnih, ki jih je na območju Bele krajine še premalo zaslediti. Mlade je potrebno seznaniti s pogoji registracije dopolnilnih dejavni s področja predelave mesa, mleka in volne.

K3: Št. mladih rejcev do 40 let.

Skladnost	CILJ 3: Animirati mlade za rejo drobnice, predvsem avtohtone pasme belokranjske pramenke
POTENCIALI	P3, P4
POTREBE	PM1, PM4, PM7

CILJ 4: Povečati potrošnjo produktov drobnice (mesa, mlečnih izdelkov, volne)

Opis cilja: Potrošnja mesa drobnice in mlečnih izdelkov je še vedno premajhna. Slovenija porabi manj kot 1,5 kilograma ovčjega mesa na prebivalca. Na jedilnikih javnih zavoda mesa drobnice, pa tudi ostalih mlečnih izdelkov iz drobnice, ni zaznati, kar pomeni, da je priložnosti za trženje še veliko. Če želijo rejci doseči višje odkupne cene morajo nujno oblikovati blagovno znamko, ki je trenutno nima nihče od rejcev drobnice na tem območju. Blagovna znamka ob ustreznih sistemih kontrole zagotavlja višji standard kakovosti, ki je lahko vezan na tradicionalni način pridela, s tem pa se bo povpraševanje po hrani povečalo. Večje povpraševanje pa pomeni tudi doseganje višjih cen na trgu.

K4: Št. rejcev vključenih v prodajne sheme

Skladnost	CILJ 4: Povečati potrošnjo produktov drobnice (mesa, mlečnih izdelkov, volne)
POTENCIALI	P1, P4
POTREBE	PM5, PM6, PM7

7.4 Ukrepi za dosego ciljev v panogi reje drobnice

Ukrep 1: Razviti odkup in predelavo ter ponudbo mleka in mesa

Opis ukrepa: Potrebno je skupno sodelovanje rejcev drobnice na območju LAS in čvrsta povezava ter promocija zadnjega v verigi (ponudnika strankam) s strani vseh vključenih v verigi. Potrebna je zvestoba in zmožnost predelave mesa in mleka v trajnejše izdelke v obdobju, ko ponudba drobnice presega povpraševanje. Smotrno je oblikovanje lastne blagovne znamke, ki bo predstavljala dodatno vrednost. Ta se bo uporabljala za vse vrste izdelkov iz drobnice.

Aktivnosti: oblikovanje blagovne znamke; razvoj spletne prodaje (ponudbe in povpraševanja); oblikovanje in vstop v večje trženjske kanale; dopolnilna dejavnost – postavitev manjših obratov za izdelavo mlečnih izdelkov.

Prispevek k uresničevanju ciljev:

CILJ 2: Več rejcev vključiti v sistem kontrole kakovosti in porekla
CILJ 4: Povečati potrošnja produktov drobnice (mesa, mlečnih izdelkov, volne)

Vir financiranja:
- Strategija lokalnega razvoja LAS DBK – Ukrep 1.A - Razvoj in izvajanje novih podjetniških modelov in vzpostavitev podpornega okolja za razvoj podjetništva

Rezultat:

R.1: Oblikovana blagovne znamka za prodajo mesa in mlečnih izdelkov iz drobnice
R.2: Vzpostavljeni sistemi kontrole kakovosti mesa in mlečnih izdelkov, ki so namenjeni prodaji na trgu.
R.3: Zgrajen sistem konfekcioniranja mesa in embaliranja.
R.4: Razvita spletna prodaja in s tem tudi logistika prodaje mesa in mlečnih izdelkov iz drobnice

Ukrep 2: Večja organiziranost in povezovanje rejcev v različne oblike formalnega sodelovanja

Opis ukrepa: Oblikovanje rejske skupnosti - različne oblike organiziranosti, ki bi povezovale rejce med seboj. S pomočjo povezav se bodo rejci dopolnjevali in zniževali proizvodne stroške, predvsem strošek delovnega časa ter investicije na kmetijah v kmetijsko mehanizacijo. Potrebno je povezovanje med rejci, odkupovalci, klavnicami in porabniki. Le na ta način bomo povečali povpraševanje in temu prilagodili ponudbo.

Aktivnosti: vključevanje v sheme proizvajalcev; oblikovanje podpornega okolja za vstop na trg

Prispevek ukrepa k uresničevanju cilja:
CILJ 2: Več rejcev vključiti v sistem kontrole kakovosti in porekla

Vir financiranja:

- PRP Podpore za sodelovanje v shemah kakovosti
- Lokalne skupnosti - Podpora delovanju društev in njihovih zvez s področja kmetijstva, gozdarstva in razvoja podeželja (podpora aktivnemu delovanju društva).

Rezultat:

R.5: Razvita formalna oblika sodelovanja rejcev drobnice (zadruge; kooperative)
R.6: Ustanovljene skupine in organizacije proizvajalcev
R.7: Rejci drobnice (posredno ali neposredno) vključeni v horizontalne in vertikalne dobavne verige

Ukrep 3: Izkoristiti pašnike in travnike v Beli krajini neodvisno od finančnega učinka

Opis ukrepa: reja drobnice je tradicionalno značilna za območje Bele krajine. Povečavanje in ohranjanje obsega reje ovc, ob tem pa prilagoditev tehnologije na nadzorovano in vodeno pašo, ponuja možnost ohranjanja rabe trajnega travinja in ekonomsko najbolj sprejemljiv način rabe manj kakovostnih kmetijskih zemljišč (trajnega travinja). Pomeni tudi najbolj racionalno izrabo obstoječe infrastrukture (prazni hlevi in gospodarska poslopja) na kmetijskih gospodarstvih.

Aktivnosti: izvedba izobraževanj o vlogi drobnice pri preprečevanju zaraščanja površin; finančne spodbude za rejo na pašnikih

Prispevek ukrepa k uresničevanju cilja:

CILJ 1: Povečanje tropov pri rejcih drobnice
CILJ 3: Animirati mlade za rejo drobnice, predvsem avtohtone pasme belokranjske pramenke

Vir financiranja:

- Podpora lokalnih skupnosti - Pomoč za zaokrožitev kmetijskih zemljišč – arondacija; *upravičeni so* stroški pravnih in upravnih postopkov pri medsebojni menjavi kmetijskih zemljišč, vključno s stroški pregleda.

Rezultati:

R.8: Izboljšana botanična sestavine tal (vrste rastlin, ki rastejo na pašniku in njihovega deleža v ruši), ki omogoča hranljivejšo sestavo tal.
R.9: Urejena krajina z vidika izkoristka gospodarskih poslopij

Ukrep 4: Razvoj novih produktov – (popestritev kulinarične ponudbe, izdelkov mleka in volne)

Opis ukrepa: Bela krajina v okviru strategije Trajnostnega razvoja turizma v Beli krajina 2018 -2023, vključuje kot prioritetno področje »Okusi Bele krajine«. Tradicionalno kulinarično ponudbo, ki je sicer zelo kvalitetna bo potrebno dopolniti z novimi okusi prilagojenimi sodobnemu potrošniku. Obstoječo ponudbo mlečnih izdelkov, je mogoče nadgraditi z dodatki (začimbe, sadje…). Najslabši je izkoristek volne, poraba katere je skoraj popolnoma zamrla. Kljub slabši kvaliteti, pa je lahko odlična surovina v kmetijstvu (kot zastirka, pri izdelavi visokih gred…).

Aktivnosti: vlaganja v nove tehnologije – nakup opreme za izdelavo mlečnih izdelkov; predelavo sedaj odpadne volne

Prispevek ukrepa k uresničevanju cilja:

CILJ 3: Animirati mlade za rejo drobnice, predvsem atvtohtone pasme belokranjske pramenke
CILJ 4: Povečati potrošnjo produktov drobnice (mesa, mlečnih izdelkov, volne)

Vir financiranja:

- Program razvoja podeželja 2014 -2020 – Podukrep 4.1 – Podpore za naložbe v kmetijska gospodarstva; Podukrep 4.2 – Podpore za naložbe v predela/trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov; Podukrep 4.3 – Podpora za naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem ali prilagoditvijo.
- Strategija lokalnega razvoja LAS DBK – Ukrep 1.B – Povečati samooskrbnost na prehranskih in ostalih področjih; Ukrep 1.C – organizirati skupine ponudnikov in ustvariti pogoje za skupen nastop na trgu.
- Lokalne skupnosti: Pomoč za naložbe v predelavo in trženje kmetijskih in živilskih proizvodov ter naložbe v nekmetijsko dejavnost na kmetiji – de minimis;

Rezultati:

R.10: Razviti novi produkti, predvsem izdelkov iz mleka drobnice (siri, jogurti, namazi), tudi s pomočjo investiranja v nove tehnologije
R.11: Meso drobnice in mlečni izdelki vključeni v redno ponudbo pri vseh večjih gostincih na tem območju.
R.12: Meso drobnice in mlečni izdelki vključeni v jedilnike javnih zavodov.

Ukrep 5: Organizacija različnih oblik izobraževanja tako za rejce drobnice kot potrošnike

Opis ukrepa: rejci drobnice za povečanje obsega reje, izdelave izdelkov in tudi za doseganje večje kvalitete, potrebujejo različne oblike izobraževanja, tako v smeri reje drobnice »kot orodje« za rabo trajnega travinjenja, kot tudi tehnološka navodila za t.i. »intenzivno rejo ovc«, in sicer v smeri za pravilno ureditev pašnikov, urejenosti hlevov v skladu s standardi za dobrobit živali, osnovna opozorila glede zdravstvenega varstva pašnih živali in napotke oz. predpisano zakonodajo, kadar se odločimo za neposredno prodajo mesa na kmetij.

Iz analize ankete je razvidno, da sodobni potrošniki premalo posegajo po izdelkih iz drobnice, zato je potrebno izobraževanje tudi te ciljne skupine, in sicer od najmlajših vrtcu in naprej…

Aktivnosti: izvedba izobraževanj za rejce drobnice in potrošnike; kmetijstev (uporaba ovčje volne kot zastirke; gnojilo visoke grede), izvedba posebnih delavnic za mladino (osveščanju o pomenu zdrave prehrane); izvedba izobraževanj za gostince in organizatorje prehrane v javnih zavodih.

Prispevek ukrepa k uresničevanju cilja:

CILJ 1: Povečanje tropov pri rejcih drobnice
CILJ 2: Več rejcev vključiti v sistem kontrole kakovosti in porekla
CILJ 3: Animirati mlade za rejo drobnice, predvsem avtohtone pasme belokranjske pramenke
CILJ 4: Povečati potrošnjo produktov drobnice (mesa, mlečnih izdelkov, volne)

Vir financiranja:

- Strategija lokalnega razvoja LAS DBK – Ukrep 1.B – Povečati samooskrbnost na prehranskih in ostalih področjih; Ukrep 1.C – organizirati skupine ponudnikov in ustvariti pogoje za skupen nastop na trgu; Ukrep 4.B - Spodbujanje izkustvenega učenja in sobivanja z naravo za mlade in osebe s posebnimi potrebami.
- Lokalne skupnosti - Pomoč za izobraževanje in usposabljanje na področju nekmetijskih dejavnosti na kmetiji ter predelave in trženja – de minimis- 5a - za nova znanja na področju dopolnilnih dejavnosti.

Rezultati:

R.13: Čiščenje travniških površin s pomočjo reje drobnice postane praksa na hribovskih predelih Bele krajine
R:14: Zagotovljen nadstandart pri reji drobnice, ki je od leta 2017 zahtevan tudi pri reji drobnice – dobrobit živali.
R.15: Zmanjšanje različnih oblik obolenj pri drobnici povezane z sobivanja z ostalimi živalmi na pašnikih)
R.16: Zagotovljena sledljivost prodaje izdelkov iz drobnice, ki jo zahteva SLO zakonodaja
R.17: Večji izkoristek drobnice, predvsem v smislu izrabe volne (volna v kmetijstvu kot zastirka, gnojili in obramba pred škodljivci).
R.18: Ohranjanje reje drobnice kot tradicionalne dejavnosti, predvsem pa pasme belokranjske pramenke, s pomočjo osveščanja mladih.

Ukrep 6: Kontinuirano izvajanje animacije in promocije

Opis ukrepa: Izdelati je potrebno lastno blagovno, ki bo temeljila na avtohtoni pasmi belokranjske pramenke. Oblikovanje orodij za aktivno vključevanje ponudnikov v promocijo njihov izdelkov, s ciljem le te čimbolj približati h k končnemu potrošniku.

Aktivnosti: udeležba na sejemskih prireditvah; organizacija predstavitvenih dni; dnevi odprtih vrat kmetij; izvedba kulinaričnih dogodkov; izdelava promocijskega filma

Prispevek ukrepa k uresničevanju cilja:

CILJ 2: Več rejcev vključiti v sistem kontrole kakovosti in porekla
CILJ 4: Povečati potrošnjo produktov drobnice (mesa, mlečnih izdelkov, volne)

Vir financiranja:

- Strategija lokalnega razvoja LAS DBK – Ukrep 1.B – Povečati samooskrbnost na prehranskih in ostalih področjih; Ukrep 1.C – organizirati skupine ponudnikov in ustvariti pogoje za skupen nastop na trgu.

Rezultati:

R.19: Umestitev prehranskih izdelkov iz drobnice med gastronomske okuse Slovenije (Slovenija kot Evropska gastronomske regija)

Ukrep 7: Več spodbud za nadaljnji razvoj drobnice tako na nacionalnem kot lokalnem nivoju.

Opis ukrepa: mišljene so tako finančne spodbude v obliki subvencij na nacionalnem in lokalnem nivoju, pa tudi spodbude v obliki projektnega dela. S spodbudami so mišljeno neposredno financiranje gojenje drobnice; subvencije za ureditev hlevov za drobnico; postavitev ograd; subvencije subvencije za nakup opreme za izdelavo mlečnih izdelkov

Aktivnosti: subvencije za izobraževanja; neposredne subvencije rejcem drobnice; subvencioniranje postavitve ograd.

Prispevek ukrepa k uresničevanju cilja:

CILJ 1: Povečanje tropov pri rejcih drobnice
CILJ 2: Več rejcev vključiti v sistem kontrole kakovosti in porekla
CILJ 3: Animirati mlade za rejo drobnice, predvsem avtohtone pasme belokranjske pramenke

Vir financiranja:

- Program razvoja podeželja 2014 -2020
- Lokalne skupnosti - Pomoč za plačilo zavarovalnih premij *za* zavarovanje živali pred nevarnostjo pogina zaradi bolezni za eno zavarovalno leto.

Rezultati:

R.20: Aktivno sodelovanje rejcev drobnice na različni na lokalnih, nacionalnih in EU razpisih.

7.5 Intervencijska logika znotraj ciljev

Intervencijska logika znotraj Cilja 1 – Povečanje tropov pri rejcih drobnice

	Cilj		Kazalnik		Ukrepi
C1	Povečanje tropov pri rejcih drobnice	K1	Število tropov nad 30 glav drobnice	U3	Izkoristiti pašnike in travnike v Beli krajini
				U5	Organizacija različnih oblik izobraževanja tako za rejce drobnice kot potrošnike
				U7	Več spodbud za nadaljnji razvoj drobnice tako na nacionalnem kot lokalnem nivoju

	Oznaka	Intervencijski nivo	Kazalnik	Izhodiščno stanje	Končno stanje	Vir
Vpliv/splošni **cilji**	V1	Odpiranje novih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah	Št. novih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah	Mlečna proizvodnja 3	10	MKGP
	V2	Ekonomska rast (dvig neto dodane vrednosti območja LAS DBK)	Neto dodana vrednost	Problemsko območje LAS 28.900,00€	Pov. Za 5%	AJPES
Rezultat/cilji	R8	Izboljšanje botanične sestave tal (vrste rastlin, ki rastejo na pašniku in njihovega deleža v ruši), ki omogočajo hranljivost tal.	Ha travniških površin	Ni znano	Pov.za 40%	MKGP
	R13	Čiščenje travniških površin s pomočjo reje drobnice postane praksa na hribovitih predelih Bele krajine	Ha travniških površin	Ni znano	Pov. Za 40%	MKGP
	R20	Aktivno sodelovanje rejcev drobnice na različnih lokalnih, nacionalnih in EU razpisih.	Št. odobrenih vlog	Ni znano	Pov. Za 30%	LAS, MKGP, lokalne skuponosti
Učinek 1	1U	Nove dopolnilne dejavnosti na podeželju, kot oblika ustvarjanja prihodkov	Št. dopolnilnih dejavnosti	3 mlečna proizvodnja	10	MKGP
Učinek 2	2U	Bolj urejena krajina, manj zaraščenih travniških površin	Ha urejenih travnatih površin	Ni znano	Pov.za 40%	MKTGP

Intervencijska logika znotraj Cilja 2 – Več rejcev vključiti v sistem kontrole kakovosti in porekla

	Cilj		**Kazalnik**		**Ukrepi**
C2	Več rejcev vključiti v sistem kontrole kakovosti in porekla	K2	Št. rejcev vključenih v sisteme kontrol	**U1**	Razviti odkup in predelavo ter ponudbo mleka in mesa
				U2	Večja organiziranost in povezovanje rejcev v različne oblike formalnega sodelovanja
				U5	Organizacija različnih oblik izobraževanja tako za rejce drobnice kot potrošnike
				U7	Več spodbud za nadaljnji razvoj drobnice tako na nacionalnem kot lokalnem nivoju.

	Oznaka	**Intervencijski nivo**	**Kazalnik**	**Izhodiščno stanje**	**Končno stanje**	**Vir**
Vpliv/splošni **cilji**	V3	Vključevanje rejcev drobnice za ponudbo mesa v sisteme kontrole.	Št. rejcev za ponudbo mesa drobnice vključenih v sisteme kontrole.	70%	100%	MKGP
	V4	Vključevanje izdelovalcev različnih mlečnih izdelkov v sisteme kontrole.	Št. izdelovalcev/ponudnikov mleka, mlečnih izdelkov vključenih v sistem kontrole.	Ni znan	100%	MKGP
Rezultat/cilji	R.1	Oblikovanje blagovne znamke za prodajo mesa in mlečnih izdelkov iz drobnice	Nova blagovna znamka za drobnico iz območja BK	0	1	AJPES
	R.2	Vzpostavljeni sistemi kontrole kakovosti mesa in mlečnih izdelkov, ki so namenjeni prodaji na trgu	Zgrajen sistem kakovosti drobnice	0	1	AJPES
	R.5	Razvita formalna oblika sodelovanja rejcev drobnice (zadruge; kooperative)	Št. oblikovanih zadrug/kooperativ za drobnico	0	1	AJPES
	R.6	Ustanovljene skupine in organizacije proizvajalcev	Št. skupin in organizacije rejcev	0	1	AJPES
	R.7	Rejci drobnice (posredno ali	Št. rejcev vključenih v	0	80%	MKPG

		neposredno) vključeni v horizontalne in vertikalne dobavne verige	kratke dobavne verige			
	R.14	Zagotovljen nadstandard pri reji drobnice – dobrobit živali	Št. prijavljenih projektnih predlogov za drobnico	0	1	MKGP
	R.15	Zmanjševanje različnih oblik obolenj pri drobnici povezane s sobivanjem z ostalimi živalmi	% zmanjševanja obolenj	Ni znan	Zmanjšanje za 10%	BF
Učinek 1	3.U	Razvito podporno okolje, ki bo pomagalo rejcem drobnice in ostalim ponudnikov učinkovit nastop na trgu	Neto dodana vrednost s prodajo produktov iz drobnice	Ni znan	100%	SURS
Učinek 2	4.U	Zagotovljena kvaliteta produktov iz drobnice		Ni znan	100%	SURS

Intervencijska logika znotraj Cilja 3 – Animirati mlade za rejo drobnice, predvsem avtohtone pasme belokranjske pramenke

	Cilj		**Kazalnik**		**Ukrepi**
C3	Animirati mlade za rejo drobnice, predvsem avtohtone pasme belokranjske pramenke	K3	Št. mladih rejcev do 40 let	U3	Izkoristiti pašnike in travnike v Beli krajini
				U4	Razvoj novih produktov - popestritev kulinarične ponudbe, izdelkov iz mleka in
				U5	Organizacija različnih oblik izobraževanj tako za rejce drobnice kot potrošnike
				U6	Več spodbud za nadaljnji razvoj drobnice tako na nacionalnem kot lokalnem nivoju

	Oznaka	**Intervencijski nivo**	**Kazalnik**	**Izhodiščno stanje**	**Končno stanje**	**Vir**
Vpliv/splošni **cilji**	V5	Ohranjanje tradicije reje drobnice na območju Bele krajine	Št. mladih rejcev	10% (Vir. Anketa)	30%	MKGP
Rezultat/cilji	R.9	Urejena krajina z vidika izkoristka obstoječih gospodarskih poslopij	Št. obnovljenih gospodarskih poslopij za potrebe drobnice	0	10	MKGP
	R.10	Razviti nove produkte, predvsem izdelkov iz mleka drobnice (dir, jogurt, namazi) tudi s pomočjo investiranja v nove tehnologije	Št. novih produktov iz mleka drobnice	0	10	MKGP
	R.18	Ohranjanje reje drobnice kot tradicionalne dejavnosti, predvsem pa pasme belokranjske pramenke, s pomočjo osveščanja mladih.	Št. animacijskih dogodkov za potencialne mlade rejce drobnice	0	3/letnem nivoju	Lokalne skupnosti
	R.20	Aktivno sodelovanje rejcev drobnice na različnih lokalnih, nacionalnih in EU razpisih.	Št. spodbud danih mladim rejcem	0	1 spodbuda/rejca/leto	MKGP, Lokalne skupnosti
Učinek 1	5.U	Ohranjanje tradicije reje drobnice na območju Bele krajine	Št. glav drobnice	13.600	Povečanje za 30%	MKGP
Učinek 2	6.U	Ohranjanje krajine in preprečevanje zaraščanja tudi z rejo drobnice	Ha pašniških površin, ki jih pokriva drobnice	1.588 ha zaraščenih kmetijskih površin	Zmanjšanje za 50%	MKGP

Intervencijska logika znotraj Cilja 4 – Povečati potrošnjo produktov drobnice (mesa, mlečnih izdelkov, volne)

	Cilj		**Kazalnik**		**Ukrepi**
C4	Povečati potrošnjo produktov drobnice (mesa, mlečnih izdelkov, volne)	K4	Št. rejcev vključenih v prodajne sheme	U1	Razviti odkup in predelavo ter ponudbo mleka in mesa
				U4	Razvoj novih produktov - popestritev kulinarične ponudb, izdelkov mleka in volne
				U5	Organizacija različnih oblik izobraževanj tako za rejce drobnice kot potrošnike
				U6	Kontinuirano izvajanje animacije in promocije

	Oznaka	**Intervencijski nivo**	**Kazalnik**	**Izhodiščno stanje**	**Končno stanje**	**Vir**
Vpliv/splošni **cilji**	V6	Večja potrošnja izdelkov iz drobnice		1,5kg v SLO	3 kg v SLO	SURS
Rezultat/cilji	R.3	Zgrajen sistem konfekcioniranja mesa in embaliranja	Št. različnih izdelkov iz drobnice umeščenih na prodajne police trgovskih centrov	Ni znan	10	Evidence vključenih v prodajne mreže
	R.4	Razvita spletna prodaja in s tem tudi logistika prodaje mesa in mlečnih izdelkov iz drobnice	Št. oblikovanih spletnih prodajnih strani	Ni znano	1	Evidence vključenih v prodajne mreže
	R.11	Meso drobnice in mlečni izdelki vključeni v redno ponudbo pri vseh večjih gostincih na tem območju	Št. gostincev vključenih v kulinarično ponudbo	Ni znano	80% gostincev	Evidence lokalnih skupnosti
	R.12	Meso drobnice in mlečni izdelki vključeni v jedilnike javnih zavodov.	Št. javnih zavodov, ki bodo vključevali izdelke drobnice v jedilnike	0	80% javnih zavodov	Evidence lokalnih skupnosti
	R.19	Umestitev prehranskih izdelkov iz drobnice med gastronomske okuse	Št. jedi iz drobnice umeščenih med	0	3	Evidence STO

		Slovenije (Slovenija kot Evropska gastronomska regija)	gastronomske okusu Slovenij			
Učinek 1	7U	Kulinarični krožniki iz mesa in mleka drobnice moraj postati »paradni konj« ponudbe vseh boljših gostinskih lokalov na območju Bele krajine	Št. gostincev vključenih v kulinarično ponudbo	Ni znano	80% gostincev	Evidence lokalnih skupnosti
Učinek 2	8U	Javni zavodi morajo vključiti v svoj jedilnik vsaj enkrat tedensko izdelke iz drobnice	Št. jedi iz drobnice umeščenih med gastronomske okusu Slovenij	0	3	Evidence STO

8 SPODBUDE ZA NADALJNJI RAZVOJ DROBNICE

8.1 Spodbude na lokalnem nivoju

Občina Črnomelj - Poleg sredstev, ki so za investicije in izboljševanje pridelovalnih pogojev na razpolago na nacionalni ravni je ukrepe za spodbujanje razvoja kmetijstva in podeželja v obdobju 2015-2020 opredelila tudi občina Črnomelj v Pravilniku o spodbujanju razvoja kmetijstva in podeželja v Občini Črnomelj za obdobje 2015-2020 (Uradni list RS, št. 51 z dne 14. 7. 2015). Predvidenih je 15 ukrepov, med običajno razpisanimi ukrepi letnega javnega razpisa pa se kmetje, ki redijo drobnico lahko prijavijo za podporo na ukrepe, ki so navedeni v nadaljevanju in sicer kot posamezna kmečka gospodarstva ali pa združeni v društva.

Posamezna kmečka gospodarstva, katerih dejavnost je reja drobnice se lahko prijavijo na naslednje ukrepe:

1. **Pomoč za naložbe v opredmetena in neopredmetena sredstva na kmetijskih gospodarstvih v zvezi s primarno kmetijsko proizvodnjo**
2. **Pomoč za zaokrožitev kmetijskih zemljišč – arondacija;** *upravičeni so* stroški pravnih in upravnih postopkov pri medsebojni menjavi kmetijskih zemljišč, vključno s stroški pregleda.
3. **Pomoč za plačilo zavarovalnih premij** *za* zavarovanje živali pred nevarnostjo pogina zaradi bolezni za eno zavarovalno leto.
4. **Pomoč za naložbe v predelavo in trženje kmetijskih in živilskih proizvodov ter naložbe v nekmetijsko dejavnost na kmetiji – de minimis;**

Društva rejcev drobnice in drugi izvajalci kmetijskega izobraževanja pa imajo možnost prijave na sledeče razpisane ukrepe javnega razpisa Občine Črnomelj za Ohranjanje in spodbujanje razvoja kmetijstva, gozdarstva in podeželja:

5 **Pomoč za izobraževanje in usposabljanje na področju nekmetijskih dejavnosti na kmetiji ter predelave in trženja – de minimis- 5a - za nova znanja na področju dopolnilnih dejavnosti.**
6 **Pomoč za zagotavljanje tehnične podpore – de minimis, upravičeni so stroški najema prostora;**
7 **Podpora delovanju društev in njihovih zvez s področja kmetijstva, gozdarstva in razvoja podeželja** (podpora aktivnemu delovanju društva)

Občina Semič – vsako leto objavlja javni razpis za dodelitev pomoči za dodelitev pomoči za ohranjanje in spodbujanje razvoja kmetijstva in podeželja v Občini Semič, kjer razpišemo tudi podporo delovanju društev s področja kmetijstva in razvoja podeželja (ukrep 3). Vlogo na razpis redno odda tudi Društvo rejcev drobnice Bela krajina.

UKREP 3: Zagotavljanje tehnične podpore – de minimis (Podpora delovanju društev s področja kmetijstva in razvoja podeželja

Namen ukrepa je omogočiti kmetom pridobivanje novih znanj za zagotavljanje ustrezne usposobljenosti in možnosti koriščenja storitev svetovanja, kar je temeljni pogoj za izvajanje primarne kmetijske dejavnosti.

8.2 Strategija lokalnega razvoja LAS DBK

Specifični cilj:	**Izkoristiti endogene potenciale (kulturne, naravne in lokalne) za ustvarjanje novih delovnih mest Organizirati skupine ponudnikov in ustvariti pogoje za skupen nastop na trgu.**
Ukrep:	Razvoj in izvajanje novih podjetniških modelov in vzpostavitev podpornega okolja za razvoj podjetništva
Opis podpor:	- Spodbuditi razvoj partnerstev za razvoj novih produktov in za skupni nastop na trgu (npr. zadružništvo, ki bo povezovalo več malih rejcev in zastopalo njihove interese na trgu; oblikovanj blagovne tržne znamke). - Podpora partnerskim operacijam, ki bodo izkoriščale endogene potenciale tega območja (npr. skupine rejcev, ki bodo pristopili k prodaji konfkekcioniranega mesa z vidika njihove povezave, pogajanja z večjimi trgovskimi sistemi, da bodo umestili meso na svoje prodajne police; izdelkov iz volne – priložnost za socialna podjetja). - Manjše naložbe v opremo prostorov in infrastrukturo za izvajanje podjetniških programov (npr. oprema skupnega predstavitvenega prostor show room BK pramenke).

Specifični cilj:	**Izkoristiti endogene potenciale (kulturne, naravne in lokalne) za ustvarjanje novih delovnih mest**
Ukrep:	Organizirati skupine ponudnikov in ustvariti pogoje za skupen nastop na trgu.
Opis podpor:	- Oblikovati skupino ponudnikov za skupni nastop na trgu (razvoj blagovne znamke, celostne podobe, embalaže). - Urejanje prodajnih mest, nakup potrebne opreme, stojnic za prodajo produktov znotraj že obstoječih prodajnih, gostinskih centrov znotraj urbanih središč (npr. za prodajo mesa drobnice in mlečnih izdelkov). - Izobraževalne in promocijske aktivnosti za povečanje samooskrbe in osveščanje potrošnikov o pomenu lokalno pridelane hrane, ki ne obremenjuje okolja (npr. različne animacijske aktivnosti za večje ozaveščanju potrošnikov o kvaliteti ovčjega mesa in njegovi vlogi v zdravi prehrani).

Specifični cilj:	**Vzpostavitev pogojev za zelena delovna mesta**
Ukrep:	Povečati samooskrbnost na prehranskih in ostalih področjih
Opis podpor:	- Programi ter manjše naložbe za dvig kvalitete hrane ter spodbujanje razvoja in inovativnosti pri pridelave hrane (npr. nakup manjše opreme za konfekcioniranje mesa). - Programi in aktivnosti za vzpostavitev pogojev (vključujoč manjše naložbe) za oblikovanje kratkih verig - različnih povezav med pridelovalci in potrošniki (npr. ustvariti povezavo med rejci drobnice, izdelovalci mlečnih izdelkov in gostinci/javnimi zavodi). - Izvedba pilotnega modela za vključitev javnih zavodov v shemo zelenih javnih naročil (npr. meso in mlečne izdelke približati mladim skozi šolsko shemo zdrave prehrane).

Specifični cilj:	Ustvariti pogoje za večjo socialno vključenost skupin z manj priložnostmi
Ukrep:	Spodbujanje izkustvenega učenja in sobivanja z naravo za mlade in osebe s posebnimi potrebami.
Opis podpor:	- Oblikovanje in izvajanje programov za mlade in ostale ranljive ciljne skupine povezanih z ohranjanjem tradicionalnih znanj in kulturne dediščine (npr. izvedba delavnic za mlade na termo uporab volne, izdelavo izdelkov iz volne, pletenje, filcanje…). - Naložbe v objekte in opremo za izvajanje programov povezanih z izkustvenimi učenjem (npr. učne kmetije).

8.3 Program razvoj podeželja 2014 – 2020

Rejci drobnice imajo možnost pridobitve finančnih podpor iz različnih ukrepov Skupne kmetijske politike (SKP). V nadaljevanju so povzeti le ukrepi oz. finančne podpore, za katere lahko najpogosteje zaprosijo rejci drobnice. Kar pa ne izključuje možnost prijave na JR in koriščenje finančnih podpor tudi iz drugih podukrepov oz. namenov.

1. ***Na osnovi Uredbe o shemah neposrednih plačil (Uradni list RS, št. 2/15, 13/15, 30/15, 103/15, 36/16, 84/16, 23/17 in 5/18:***

V primeru, da imajo rejci drobnice v registru kmetijskih gospodarstev (RKG) vpisanih več kot 1,0 ha kmetijskih zemljišč, ki jih obdelujejo imajo možnost pridobiti t.i. **plačilne pravice (PP)**. Število in višina plačilnih pravic je bila dodeljena v letu 2015. Pod posebnimi pogoji lahko posamezno KMG zaprosi za dodelitev PP iz nacionalne rezerve. Poleg PP se plačilo po hektarju poveča za plačilo zelene komponente. Višina PP je za posamezno KMG različno, na to plačilo pa se vsako leto določi tudi odstotek oz. višina plačilne pravice za zeleno komponento. Na osnovi zgoraj navedene uredbe imajo rejci možnost pridobitve tudi naslednjih plačil:

Kadar je nosilec KMG mladi kmet (kadar prvič postane nosilec KMG mladi kmet, v starosti do 40 let, v obdobju največ 5 let od obdobja ko je prvič vpisan kot nosilec KMG mladi kmet) ima KMG možnost dodatnega plačila po hektarju KZU. Plačilo se med leti spreminja, v povprečju pa znaša 70 EUR. Mladi kmet ima možnost pridobivati »plačilo za mlade kmete« največ 5-let.

Poleg zgoraj navedenih plačil, ki niso proizvodno vezana, ampak sovpadajo izključno s plačili po ha in pogojem izvajanja kmetijske dejavnosti, pa lahko KMG ob vsakoletni oddaji zbirne vloga uveljavlja tudi »proizvodno vezana plačila« in sicer:

Plačila po hektarju za strna žita (okoli 120 EUR/ha KZU), za zelenjadnice (okoli 900 EUR/ha KZU), ki se prav tako med leti spreminja (odvisno od vloženih zahtevkov oz. površin zasajenih z strnimi žiti oz. zelenjadnicami).

2. ***Na osnovi Programa razvoja podeželja RS 2014-2020 in Uredba o ukrepih kmetijsko-okoljska-podnebna plačila, ekološko kmetovanje in plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Uradni list RS, št. 16/16, 51/16, 84/16, 15/17, 63/17, 68/17, 5/18 in 65/18) :***

Plačilo po hektarju KZU, če so le ta uvrščena v območja z naravnimi omejitvami in drugimi posebnimi omejitvami (»OMD plačila«). KZU pripisana posameznemu KMG se uvrstijo v različna območja OMD ob vpisu zemljišč v RKG oz. GERK-e. Višina plačil po ha KZU v povprečju znaša 130 EUR.

Plačila za izvajanje nadstandarnih kmetijskih praks oz. Kmetijsko okoljska podnebna plačila (KOPOP), kadar se nosilec KMG prostovoljno odloči za izvajanje teh praks, katere mora izvajati v primeru izplačila finančnih podpor, za obdobje 5-tih let. Nosilci lahko izbirajo med 19 različnimi operacijami, kjer vsaka izmed njih določa specifične, nadstandardne kmetijske prakse. Za rejce drobnice so primerne operacije povezani s travinjem: trajno travinje I in trajno travinje II, rejo domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri ter posamezne operacije povezane z varovanjem narave. Med možnimi izbirami operacijami je tudi možen izbor operacije reja lokalnih pasem, ki jim grozi prenehanje reje in med njimi tudi možnost pridobitve finančnih podpor za rejo avtohtonih pasem drobnice (avtohtonih pasem ovac: belokranjske pramenke, bovške ovce, istrske pramenke, jezersko-solčavske ovce, avtohtone pasme koz – drežniške koze) in za rejo tradicionalnih pasem drobnice (za ovce: oplemenjena jezersko-solčavska ovca, za koze: slovenska sanska koza, slovenska srnasta koza). Za plačilo avtohtonih pasem znaša 193 EUR/GVŽ in plačilo za tradicionalne pasme 116 EUR/GVŽ.

Kadar nosilci redijo drobnico, se lahko vključijo tudi v ekološko kmetovanje. Z vstopom v ukrep EK, morajo izpolnjevati predpisane tehnologije ekološkega kmetovanja. Plačila lahko pridobijo za vse vrste KZU, v travinju pa smo v primeru, da na KMG redijo tudi travojede živali (0,2 – 1,9 GVŽ travojedih živali/ha), kamor spada tudi drobnica. Izvajanje praks ekološkega kmetovanja kontrolira služba za kontrolo in certificiranje. Po dve letnem obdobju preusmeritve, na kmetiji pridobijo certifikat »ekološko kmetovanje«. Okvirna višina plačila za travinje 300 EUR/ha in za njive 600 EUR/ha.

3. *Na osnovi Programa razvoja podeželja RS 2014-2020 in* ***Uredbe o ukrepu dobrobit živali iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 v letu 2018 (Uradni list RS, št. 38/17, 10/18, 19/18 in 59/18)***

Nosilci KMG, ki redijo več kot 2 GVŽ drobnice (odrasla plemenska žival drobnice 0,15 GVŽ) in živali pase vsaj 210 dni in izpolnjuje še druge obveznosti tega ukrepa, lahko pridobi plačilo v višini 27 EUR/GVŽ.

4. *Na osnovi Programa razvoja podeželja RS 2014-2020 in* ***Uredbe o izvajanju podukrepa pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Uradni list RS, št. 55/15, 38/16, 84/16, 19/17 in 66/18)***

Kadar se na KMG odločijo za lastninski prenos celotne kmetije, lahko prevzemnik – mladi kmet pridobi finančno podporo v višini 45.000,00 EUR, če je oz. se bo zavaroval iz naslova opravljanja kmetijske dejavnosti in 18.600,00 EUR, če se ne odloči za to vrsto zavarovalne podlage oz. je zaposlen izven kmetije. Najpomembnejši pogoji poleg lastninskega prevzema celotne kmetije kot funkcionalne enote so: starost 18-40 let, ustrezna izobrazba in usposobljenost in fizični obsegi obdelave na kmetiji: ali 6 ha primerljivih kmetijskih površin (PKP) v upravljanju (v lasti in v najemu) ali 15 GVŽ istovrstnih živali ali 60 čebeljih panjev. Pomembno določilo podukrepa 6.1 – Pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete je, da od lastninskega prenosa pa do prijave na javni razpis, ne sme preteči več kot 24 mesecev. Ob oddaji vloge na javni razpis mora biti mladi kmet lastnik in nosilec KMG.

5. *Na osnovi Programa razvoja podeželja RS 2014-2020 in* ***Uredbe o izvajanju ukrepa naložbe v osnovna sredstva in podukrepa podpora za naložbe v gozdarske tehnologije ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdarskih proizvodov iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Uradni list RS, št. 104/15, 32/16, 66/16, 14/17, 38/17, 40/17 – popr. in 19/18)***

Kadar se nosilci odločajo za naložbe v osnovna sredstva na KMG, lahko zaprosijo za finančne podpore iz ukrepov:

a) Podukrepa 4.1 - Posodabljanje kmetijskih gospodarstev, kjer nosilci KMG lahko zaprosijo za finančno podporo za vse vrste naložb v primarno kmetijsko pridelavo na kmetijah (hlevi, objekti za shranjevanje krme in strojev, infrastrukturo na KMG, pašnike, za nakup kmetijske mehanizacije,…). Vlagatelji so upravičeni od 30-50% upravičene vrednosti naložbe.
b) Podukrepa 4.2 - Podpora za naložbe v predelavo, trženje oziroma razvoj kmetijskih proizvodov, kjer nosilci lahko zaprosijo za finančno podporo za naložbe v različne vrste dopolnilnih dejavnosti (predelava mleka, predelava mesa,…) in za naložbe v prostore za neposredno trženje na kmetijah (tudi za namenske aparate za trženje). Vlagatelji so upravičeni od 30-50% upravičene vrednosti naložbe.

6. ***Na osnovi Programa razvoja podeželja RS 2014-2020 in Uredbe o izvajanju ukrepa Sheme kakovosti za kmetijske proizvode in živila iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Uradni list RS, št. 67/16, 68/17 in 71/18)***

Sheme kakovosti priznane s predpisi Europske Unije so: zaščitena geografska označba,zaščitena označba porekla, ekološka pridelava in predelava, v Sloveniji pa še shema kakovosti, priznana s predpisi, ki urejajo nacionalne sheme kakovosti: izbrana kakovost. Rejci drobnice imajo možnost po trenutno priznanih shemah vključitev v shemo kakovosti ekološka pridelava in predelava ter izbrana kakovost-mleko. Upravičenci pavšalno plačilo v obliki nepovratne finančne pomoči prejmejo za koledarsko leto prve pridobitve certifikata za določeno upravičeno shemo kakovosti oziroma za določen proizvod iz upravičene sheme kakovosti in še naslednja štiri zaporedna koledarska leta. Gre za kritje stroškov dodatnih kontrol in stroškov označevanja trženja proizvodov iz upravičenih shem. Trženje je proizvodov iz shem kakovosti je tudi pogoj za možnost pridobitve finančnih podpor.

7. *Na osnovi Programa razvoja podeželja RS 2014-2020 in* ***Uredbe o izvajanju podukrepa Ustanavljanje skupin in organizacij proizvajalcev v kmetijskem in gozdarskem sektorju iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Uradni list RS, št. 28/18)***

Javni razpis iz podukrepa 9.1 omogoča pridobitev finančne podpore za ustanovitev skupin proizvajalcev (SP) in organizacij proizvajalcev (OP) s ciljem skupnega trženja. Ob prijavi na JR mora biti SP ali OP priznana. Finančna podpora je vezana na dokazljiv obseg prodaje skupine ali organizacije proizvajalcev v obdobju prvih 5 let od ustanovitve in sicer regresivno od 10-6% vrednosti prodaje preko SP oz. OP. Rejci drobnice lahko ustanovijo SP s ciljem skupnega trženja, pri čemer mora SP ustanoviti minimalno 30 rejcev drobnice, ki morajo skupaj rediti minimalno 15 GVŽ drobnice, s ciljem skupnega trženja mesa, mesnih izdelkov in živih živali drobnice ter gojene divjadi.

PRILOGA 1: ANKETA O UPORABI MESA IN MLEKA DROBNICE V PREHRANI

Operacija: Novi izzivi slovenske drobnice
DS1: Vzpostavitev pogojev za razvoj drobnice
Analiza stanja in potencialov na področju drobnice

ANKETA O UPORABI MESA IN MLEKA DROBNICE V PREHRANI

LAS:_____

Občina:_____

Naziv obrata:_____

1. Ali uvrščate v svoje jedilnike jedi iz **mesa** DROBNICE (ovčje in kozje)?
   - Da, ovčje
   - Da, kozje
   - Ne, ovčje
   - Ne, kozje

   Če je odgovor ne

2. Zakaj ne uvrščate v svoje jedilnike jedi iz **mesa** DROBNICE (ovčje in kozje)?
   - Ni ustreznih dobaviteljev.
   - Cenovno ne ustreza.
   - Potrošnikom ne ustreza.
   - Slaba ozaveščenost o pozitivnih lastnostih.
   - Primanjkovanje strokovnega znanja o ustrezni pripravi mesa.
   - Drugo_____

   Če je odgovor da

3. Katere jedi iz mesa DROBNICE uvrščate v jedilnike?

   _____
   _____
   _____

4. Kolikokrat na mesec vključite v jedilnik **meso** DROBNICE?
   - Enkrat
   - Več kot enkrat

5. Ali uvrščate v svoje jedilnike **mlečne izdelke** DROBNICE (ovčje in kozje)?
   - Da, ovčje
   - Da, kozje
   - Ne, ovčje
   - Ne kozje

Če je odgovor ne

6. Zakaj ne uvrščate v svoje jedilnike **mlečne izdelke** DROBNICE (ovčje in kozje)?
   - Ni ustreznih dobaviteljev.
   - Cenovno ne ustreza.
   - Potrošnikom ne ustreza.
   - Slaba ozaveščenost o pozitivnih lastnostih.
   - Primanjkovanje strokovnega znanja o ustrezni pripravi jedi iz mleka drobnice.
   - Drugo_____

Če je odgovor da

7. Katere jedi iz mleka DROBNICE uvrščate v jedilnike?

   _____
   _____
   _____

8. Kolikokrat na mesec vključite v jedilnik **mlečne izdelke** DROBNICE?
   - Enkrat
   - Več kot enkrat

9. Ali poznate »bakalco« kot jed značilno za idrijsko območje?
   - Da
   - Ne

10. Ali vključujete »bakalco« v jedilnike in jo prezentirate, kot značilno lokalno jed?
    - Da
    - Ne

11. Kaj bi vas prepričalo da bi vključili več izdelkov drobnice v svoj jedilnik?
    - Ustrezni dobavitelji (lokalna dobava, cenovna ustreznost).
    - Enostavnejša priprava.

- Povpraševanje gostov/uporabnikov po jedeh iz mesa in mleka drobnice.
- Pridobitev dodatnih znanj za pripravo inovativnih jedi iz mesa in mleka drobnice.
- Drugo_____

12. Ali se vam zdi lokalna ponudba izdelkov iz mesa in mleka DROBNICE zadostna?
    - Da
    - Ne

13. Kateri so po vašem mnenju najpomembnejši dejavniki, ki vplivajo na slabo uvrstitev jedi drobnice na vaše jedilnike? *(označi s križcem)*

- Ni pomembno 1
- Srednje pomembno 3
- Zelo pomembno 5

	1	3	5
Ni stalne ponudbe			
Ni dovolj pestre ponudbe			
Cenovno ne ustreza			
Slaba ozaveščenost potrošnikov			
Pomanjkanje strokovnega znanja o ustrezni sestavi in pripravi teh jedi			
Drugo			

14. Ali bi se udeležili kulinaričnih delavnic na temo priprave mesa in jedi iz produktov drobnice?

- Da
- Ne
- Ne vem

Zahvaljujemo se vam za sodelovanje v anketi.

LAS DBK

PRILOGA 2: Anketa za rejce drobnice

Operacija: Novi izzivi slovenske drobnice
DS1: Vzpostavitev pogojev za razvoj drobnice
Analiza stanja in potencialov na področju drobnice

I. PODATKI O REJCU

LAS:_____
Občina:_____
Kraj:_____

Starost:

a) do 20 let
b) 20-30 let
c) 31-40 let
d) 41-50 let
e) 51-60 let
f) 61-70 let
g) nad 70 let

Ali ste vključeni v kontrolo porekla in proizvodnje? – obkrožite številko pred odgovorom:

1 DA
2 NE

Reja je: – obkrožite številko pred odgovorom:

1 ekološka reja; pridobitev certifikata za EKO rejo od kdaj_____ (vpišite leto)
2 konvencionalna reja
3 ljubiteljska reja

Usmeritev: obkrožite številko pred odgovorom 1 – mlečna 2 – mesna
3 – mleko-meso 4 – meso-volna

II. PODATKI O ŽIVALIH

1 Ovce
a) JS b) JSR c) B d) VFB e) IP f) BP g) T h) drugo_____

2 Koze
a) BU b) SR c) SA d) DR e)drugo_____

Število plemenic v tropu (odraslih, ki so že enkrat jagnjile/jarile):

a) 5-10 b) 11-20 c) 21-30 d) 31-50 e) 51-100 f) nad 100

Zakaj ste se odločili za ovce/koze te pasme?

1 – tradicija 2 – kmetijo sem podedoval 3 – preprečevanje zaraščanja

4 – drugo_____

III. PODATKI O KMETIJI

Koliko ha kmetijskih površin obsega kmetija?

a) do 5
b) 5-10
c) 10-20
d) 20-30
e) 30-40
f) 40-50
g) nad 50

Od skupnih kmetijskih površin imamo:

a) do5 ha pašnikov in travnikov
b) 5-10 ha pašnikov in travnikov
c) 10-20 ha pašnikov in travnikov
d) 20-30 ha pašnikov in travnikov
e) 30-50 ha pašnikov in travnikov
f) nad 50 ha pašnikov in travnikov

Tip kmetije:

1 – ravninska
2 – hribovska
3 – višinska/gorska
4– posebna in druga območja

Ali obdelujete tudi površine v najemu? 1- DA 2 –NE
Če da, kakšne površine imate v najemu (pašnik, travnik, njiva) ?_____

Ali v poletnem času uporabljate tudi skupne planinske pašnike? 1 - DA 2 – NE
Če da, katere planine? Navedite ime planine:_____
In nadmorsko višino planine_____

Z ocenami od 1 do 5 opišite kateri od spodnjih faktorjev je glavni vzrok zaradi česar uporabljate planinske pašnike?
1 – ni pomembno, ni vzrok **3**- srednje pomembno, srednji vzrok **5** – zelo pomemben faktor- glavni vzrok

	1	3	5
Premalo pašnih površin doma v dolini			
Ugoden vpliv planinske paše na zdravje živali			
Ugoden vpliv planinske paše na kakovost proizvodov			
Ohranjanje tradicije			
Sirjenje na planini			
Manj dela z oskrbo živali v poletnem času			

IV. PODATKI O VELIKOSTI TROPA

Katerega leta ste se pričeli aktivno ukvarjati z rejo drobnice?_____

Kako se je od leta 2000 naprej spreminjala velikost vašega tropa?
1 naraščajoče 2 padajoče 3 stabilno

Kako predvidevate, da se bo v prihodnosti spreminjala velikost vašega tropa?
1 naraščajoče 2 padajoče 3 stabilno

V. PODATKI O PROIZVODNJI

Kaj je vaša osnovna proizvodnja, glavna proizvodnje? (možen samo EN odgovor)

1 Sesna jagnjeta za zakol (mlečne pasme)
2 Sesna jagnjeta za zakol (mesne pasme)
3 Odstavljena jagnjeta za zakol od 25 – 30 kg (mesne pasme)
4 Odstavljena jagnjeta za zakol od 30 – 35 kg (mesne pasme)
5 Odstavljena jagnjeta za zakol nad 35 kg (mesne pasme)
6 Mleko, sir in drugi mlečni izdelki, ter sesna jagnjeta za zakol
7 Plemenski material
8 Meso in volna
9 Volna
10 Pasme ne uporabljam za proizvodnjo (ljubiteljska reja)

V tropu želim čimveč (obkrožite): 1 – enojčkov 2 – dvojčkov in več

Prodaja

Proizvode prodajam: 1 – doma 2 - drugje

Ali imate s prodajo težave? 1 – DA 2 – NE

Ima proizvod posebno blagovno znamko – ime? 1 – DA 2 – NE _____

Ali vam prodaja prinaša dobiček? 1 – DA 2 - NE

Ali je povpraševanje večje od vaše ponudbe? 1 – DA 2 - NE

Kakšna bo po vašem mnenju prodaja v prihodnosti?

1 – naraščajoča

2 – padajoča

3 – stabilna

Kupci (opredelite kategorijo najpogostejših kupcev vaših proizvodov)

1 z boljšim standardom

2 z visoko ozaveščenostjo o kakovosti izdelkov iz mleka, mesa, volne drobnice

3 ki prisegajo na zdrav način življenja

4 ki prisegajo na lokalno pridelane izdelke in jim cena ni prednostna pri izbiri

5 tuji državljani (kupci iz sosednjih držav, turisti,…)

6 ne znam opredeliti

Kaj bi kupce spodbudilo h kupovanju izdelkov iz slovenskega mleka, mesa, volne drobnice?

1 ponudba v večjih trgovskih centrih

2 dostopnost ponudbe preko celega leta

3 stalna in visoka kakovost izdelkov

4 bolj pestra ponudba izdelkov

5 boljša ozaveščenost kupcev (letaki, spletna stran,…)

6 več promocije za približevanje ciljnim kupcem (degustacije, prikazi,…)

7 hitra odzivnost na želje kupcev

VI. POTENCIALI

Kateri so po vašem mnenju najpomembnejši dejavniki, ki bi lahko vplivali na povečanje proizvodnje na kmetiji?

1- ni pomembno, ni vzrok **3**- srednje pomembno **5**- zelo pomembno, glavni vzrok

	1	3	5
KMETIJA			
Povečanje črede			
Večja razpoložljivost zemljišč za obdelovanje (nakup, najem zemljišč,…)			
Zagotovljen mlad prevzemnik kmetije			
Prehod v ekološko kmetovanje s certifikatom			
Vključitev v A kontrolo			
Višje državne podpore			
Zmanjšanje vhodnih stroškov (za krmo, zdravljenje,…)			
Boljše storitve svetovanja in izobraževanja			
Priprava dobrega poslovnega načrta			
Več investicijskih podpor (npr. za ograje, zgradbe, opremo,…)			

Manj zahtevna birokracija za pridobivanje sredstev			

	1	3	5
MESO DROBNICE			
Urejen trg za meso drobnice			
Doseganje višjih odkupnih cen mesa na trgu			
Izbrana kakovost za meso drobnice			
Znanje o razseku in pripravi mesa za trg			
Lastna blagovna znamka			
Ponudba mesa drobnice gostincem in obratom družbene prehrane (šole, bolnice, vojašnice,…)			
Ponudba mesa drobnice v samopostrežnih avtomatih (konfekcija)			
Prilagajanje količinskega pakiranje izdelkov glede na želje kupcev (konfekcioniranje mesa)			

	1	3	5
MLEKO DROBNICE			
Tečaji in delavnice » Osnove tehnologije v sirarstvu« in smernice dobre prakse			
Delavnice izdelave sirov in drugih mlečnih izdelkov v praksi			
Ponudba sirarske opreme in pripomočkov			
Ponudba mleka in mlečnih izdelkov drobnice v samopostrežnih avtomatih			
Novi proizvodi, ki jih želi potrošnik			
Lastna blagovna znamka in lasten logotip			
Izbrana kakovost za mleko drobnice			

	1	3	5
OVČJA VOLNA			
Večja organiziranost odkupa volne na terenu			
Odprtje vsaj ene pralnice in manjšega obrata za			

osnovno obdelavo volne (mikanje predenje), ki bi nudil usluge malim rejcem/predelovalcem volne v Sloveniji			
Znanja o pranju volne na alternativne, ekološke načine			
Odprtje lokalnih zbirnih centrov za ovčjo volno			
Znanje o sortiranju volne			
Moderni modeli za nove izdelke iz ovčje volne			
Slovenska volna z manj resnice (selekcija pri ovcah)			
Postopki za predelavo manj kakovostne volne (kompostiranje, zastirke,….), delavnice s prikazi			

VII. IZOBRAŽEVANJA

Katera izobraževanja bi bila za vas najbolj koristna in potrebna?

Področje **MESO DROBNICE**

a. Ukrepi za doseganje višje kakovosti mesa drobnice (reja, prehrana,…)
b. Razsek in priprava mesa za trg
c. Priprava jedi iz mesa drobnice

Področje **MLEKO DROBNICE**

a. Ukrepi za doseganje višje kakovosti mleka drobnice (reja, prehrana,…)
b. Značilnosti ovčjega/kozjega mleka v mlečno predelovalni tehnologiji
c. Osnove tehnologije v sirarstvu s poudarkom na ovčje/kozje mleko
d. Smernice dobre prakse v sirarstvu
e. Izdelava sirov in drugih izdelkov v praksi.

Področje OVČJA VOLNA

a. Ukrepi za doseganje višje kakovosti ovčje volne (reja, prehrana,…)
b. Striženje in sortiranje volne s prikazom
c. Pranje ovčje volne
d. Možnosti predelave volne v izdelke (oblačila, dodatki, interier, izolacija,…)
e. Uporaba ovčje volne v kmetijstvu
f. Pogoji priprave volne za trg (zakonodajne zahteve)

VIII. NAPADI ZVERI

Ali pogosto opažate izginotja živali zaradi napadov zveri in drugih plenilcev?
1 – DA, zelo pogosto 2 – opažam, vendar ne tako pogosto 3 – NE, ne opažam

Navedite pogostnost opažanja izgub jagnjet/kozličev zaradi spodaj naštetih zveri in ocenite

od 1 (še nisem opazil), 2 (verjetno/sumim), 3 (se je že zgodilo), 4 (večkrat) do 5 (zelo pogosto)

	1	2	3	4	5
Krokar					
Medved					
Volk					
Ris					
Šakal					
Potepuški psi					

Kako ugotovite, da je izginotje mladiča posledica napada krokarja?
1– Prisotnost krokarja na pašniku
2– Poškodbe, nastale od kljuna (npr. izkljuvane oči)
3– Izginuli mladič
4– Drugo

Če ste imeli izgube zaradi napada zveri ali krokarja in ste škodo prijavili, kako ste zadovoljni s povračilom škode?
1 – povračila škode NISEM prejel
2 – povračilo bi moralo biti višje
3 – s povračilom sem zadovoljen

Kakšni so vaši ukrepi za zaščito pred izgubami mladičev?
1 – vsak večer zganjamo živali v hlev
2 – vsakodnevna kontrola na pašniku
3 – dodatna ograja
4 – pastir
5 – pes čuvaj
6 – osli v tropu

Upravljanje z zvermi se mi zdi:
1– zadovoljivo
2– sem nezadovoljen
3– ni sprejemljivo
4– nimam pripomb

Vir:

Priročnih ovce lepo urejajo krajino, KGZS, Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto

Strategija razvoja turizma v destinaciji Bela krajina 2018 -2022

Zloženka Belokranjska pramenka, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta

Strategija razvoja lokalna akcijska skupina Dolenjska in Bela krajinA 2014 -2020

Program razvoja podeželja 2014 -2020, MKGP